کارەساتی هەکاری ۳۳

❖ بۆچی هێزی ی.ن.ك بەرەو ناوچەی ۳ سنور چوو ؟

خولی دووەمی کۆبوونەوەکانی ك.س – ی.ن.ك چەندین مەسەلەی گرنگی سیاسیی، پێشمەرگەیی، ئیعلامی، ڕێکخراوەیی، دارایی، لەبەردەم دا بوو کە ئەبوو لێ یان بدوێ‌و باسیان بکات‌و بڕیاریان لەسەر بدات، لەناو ئەو مەسەلانەدا مەسەلەی دیاری کردنی ناوچەی بنکەو بارەگاکانی دەزگا سەرکردەییەکانی شۆڕش کە ببێتە ناوەندی ڕابەرایەتی چالاکی پێشمەرگەیی‌و سیاسی‌و ئیعلامی شۆڕش شوێنی پێکەوە گرێدان‌و پەیوەندی هێزو هەرێم‌و لقە جیاجیاکان.

ك.س – ی.ن.ك بەگشتی بڕیاریدا کە بارەگاو بنکەکانی دەزگا سەرکردەییەکانی شۆڕش ببرێتەوە شوێنەکانی ساڵی پێشوو لەناوچەی برادۆست، کە ئەکەوێتە ناوچەی ۳ سنووری عێراق – ئێران – تورکیاوە، لەبەر زۆر ئیعتیباری نەتەوەیی، سیاسیی، جەنگی، تاکتیکی.

ناوچەی ۳ سنوور ئەو کاتە گرنگییەکی گەورەو تایبەتی هەبوو لەچاو شوێنەکانی تری کوردستانی عێراقدا، چونکە:

۳ دەوڵەتی عێراق، ئێران، تورکیاوە ۳ پارچەی جیاجیای کوردستان پێکەوە گرێ ئەدات‌و ناوچەکانی بادینانی عێراق‌و سۆرانی عێراق بەیەکەوە ئەبەستێت، هەر وەکو توانای هێنانی ئازووقەو کەلوپەلی پێویست لە ۳ دەوڵەتی جیاوازەوە هەیەو ئابڵوقەدانی ئابووری زۆر دژوارە، سەرەڕای ئەوەی کە ناوچەکەش شاخاوی‌و سەخت‌و عاسییەو دوژمن ناتوانێ لەهەموو لایەکەوە ئابڵوقەی سوپایی بدات‌و بەئاسانی نایگاتێ‌و ناوێری بچێتە ناویەوە.

جگە لەمانە هەمووی، لەبەر ئەوەی کە بەهارو هاوین‌و پایزی ۱۹۷۷ بارەگای سەرکردایەتی ی.ن.ك‌و هێزێکی گەورەی پێشمەرگە لەوێ بوو ، وە زستانەکەی

لەبەر نەتوانینی تەئمین كردنی پارەی ئازووقەی هێز بارەگاكان كشابوونەوە ناوچەكانی هەولێرو سلێمانی، ژمارەیەكی زۆر لەسەركردەو كادیرە پێشمەرگەیی و سیاسی و پێشمەرگەكان شارەزاییەكی باشیان لەهەر ٣ دیوی ناوچەكەو ناسیاوی و ئاشنایەتییان لەگەڵ خەڵكی هەر ٣ دیوەكەی سنوور هەبوو.

دانانی پلانی

گواستنەوەو ئامانجەكانی

ك.س ـ ی.ن.ك بەگشتی بڕیاریدا كە بارەگای سەركردایەتی بباتەوە ناوچەی برادۆست لەسەر ٣ سنوور بۆ ئەوەی :

١. بارەگای دەزگا سەركردەییەكان لەشوێنێكی ئەمیندا جێگیر ببیٚ و ببپەرژێتە سەر جێبەجێكردنی ئەرك و فرمانەكان.

٢. پێش ١٩٧٨/٦/١ واتە پێش كاتی جێبەجێكردنی بڕیاری حكومەتی عێراق لەمەر ڕاگوێزانی دێهاتەكانی سنوور، ڕێگەی پەیوەندی لەگەڵ دنیای دەرەوە، وە ڕێگەی هێنانی تفاقی جەنگی و یارمەتی و پێویستیەكانی شۆڕش بكاتەوە.

٣. مەفرەزەكانی بادینان لەوێوە بنێرینەوە بادینان و جێگیریان بكەن و لەوێوە هێزی پێشمەرگە شەپۆل بەشەپۆل بەرەو قوڵایی بادینان بچیٚ و كڵپەی شۆڕش هەڵبگیرسێنیٚ بەتایبەتی دوای ئەو جەزرەبە قورسانەی ساڵانی ٩٧٦ – ٩٧٧ لەلایەن ق.م ـەوە لەهێزەكانی ی.ن.ك درابوو.

٤. پاك كردنەوەی ناوچەكە لەچەكدارەكانی ق.م ئەگەر بوونە ڕێگری پلانەكانی ی.ن.ك.

٥. داوای یەك لەسەر یەكی دۆستەكانی ی.ن.ك لەتوركیا بەتایبەتی (دە.دە.كا.دە – DDKD *) بۆ نزیك بوونەوەی هێزەكانی ی.ن.ك لەسنووری توركیا، بۆ جێبەجێكردنی ئەم ئامانجە ك.س – ی.ن.ك بڕیاری دا:

١. زانیاری تەواو لەسەر ناوچەكە كۆبكاتەوە، بەتایبەتی ئەو ئاڵوگۆڕانەی بەسەر هێزەكانی دوژمناندا لەناوچەكەدا هاتوون.

٢. هێزێکی ئەوتۆ ساز بدات بۆ ئەوەی بەرەو شوێنی دیاری کراو بەڕێ بکەوێو بەشی جێبەجێکردنی پلانەکەی یەکێتی بکات.

٣. شوێنی جێگیربوونی هێزەکەی ی.ن.ك لەدوا قۆناغ دا، واتە لەناوچەی برادۆست دا قایم بکات.

تەرازووی هێزەکانی ناوچەکە

سەرکردایەتی ی.ن.ك کەوتە کۆکردنەوەی زانیاریو دەنگوباسی پێویست لەچەندین سەرچاوەی سەرەکیو لاوەکی جیاجیاوە، لەوانە:

١.دە.دە.کا.دە.

٢. ئەوانەی لەلای ق.م –ەوە ڕایان ئەکردو ئەهاتنە ڕیزی ی.ن.ك – ەوە.

٣. ئەو کادرو دۆستانەی ی.ن.ك لەناوچەکانی ق–م دا هەیبوون.

٤. ئەو پێشمەرگانەی ی.ن.ك کە لەلایەن ق–م گیرا بوون.

---

*دە.دە.کا.دە – DDKD کورت کراوی ناوی ڕێکخراوی ئاشکرای کوردستانی تورکیایە، کە حیزبێکی سیاسی لەپشتییەتیو تائێستا ئەو حیزبە چەند جارێك ناوی خۆی گۆڕیوە، بەڵام ناحەزەکانیو پۆلیسی تورك بەشڤانچی ناویان ئەبەن، چونکە حیزبەکە خۆی بەدرێژەکێشانی ئەو باڵەی پارتی دیموکراتی کوردستانی تورکیا دائەنێ کە شەهید دکتۆر شڤان ڕابەری ئەکرد.

ئەو زانیاریانەی لەم سەرچاوانەوە هاتن لەسەر هێزە چەکدارەکانی ق-م، ژمارەیان، جـۆری چـەکەکانیان، لێپرسـراوەکانیان، بارەگاکانیـان، وزەی جەنگاوەرانــەیان، توانـاو ئیمکانیـاتی سیاسـی یـان، پـشتیوانی یـان لـەناو عەشـیرەتەکانی سـەر سنوورا.. لەیەك دران، هەروەها ئەو زانیارییانەی لەسەر هێزەکانی عێراق و تورکیا کۆکرابوونەوە هەڵ سەنگێندران... ئەنجامەکانی بەم چەشنە بوو:

- هێزە چەکدارەکانی حکومەتی عێراق:

گۆڕینێکی ئـەوتۆی بەسـەرا نـەهاتبوو، وەهـەر لەشوێنەکانی سـاڵی پێشوو بـوون، واتە لەسـەربازگەو نوقتـەو ڕەبیـەکانی کۆنی خۆیاندا بوون، لەناوچـەکانی چۆمان، برادۆست، مێرگە سوور.

- هێزە چەکدارەکانی حکومەتی تورك:

قەرەقوڵەکانی سەر سنوور، دائمی و موئەقەتـەکان، ئەوانـەی زستانە لەشوێنەکانی خۆیــان بــوون و ئەوانــەی هاوینــە هێــشتا نەهاتبوونــەوە شــوێنەکانی خۆیــان لەناوچەکانی گەوەر، شەمزینان، چەلی ...

- هێزە چەکدارەکانی حکومەتی ئێران :

پاسـگاو پایـەگاو پادگاکـان لەشـوێنەکانی خۆیانـدا بـون و ئـاڵوگۆڕێکی گرنیگیـان بەسەرا نەهاتبوو لەناوچەکانی سەردەشت، خانە، شنۆ...

- هێزە چەکدارەکانی ق.م :

بارەگاکانیـان: گوسـتە، چـەمەتوور، هـەرکی، شـەکونس، پێـداو. لێپرسـراوەکانیان: سـامی، ئـەورەحمان بیـداوی، ئـازاد مـەحمود خـەفاف، وریـا ڕەئـووف سەعاتـچی، ئازاد بەرواری، غازی زێباری، کـەریم سنجاری، جەوهـەر نـامیق، کـەمال کـەرکوکی، ملازم سەردار ئەبو بەکر، ملازم عومەر عوسمان، عـەریف یاسین، مـستەفا نیروەیـی، نهـاد، یـونس ڕۆژ بـەیانی، حەمیـد ئەفەنـدی، عبـدالله صـاڵح، هاشـم ڕەمـەزان، مـەلا ئەمینی بەرزانی. ژمارەی هێزە ئەهلییان ١٥ -٢٠٠ چەکدار.

- هێــزە چــەکدارەانی ق.م لەچــەندین بارەگــاو بنکــەی دوورو لەیــەك دابــڕاودا لــەهێڵێکی درێــژی ســنووری تورکیــا - عێراقــدا پــەرت و بڵاوبــوون و هــیچ بارەگایەکیان لە ٢٠ - ٥٠ کەس زۆرتری تیا نەبوو.

- هێـزو چـەکدارەکانی ق.م لـەڕووی چـۆنایەتی سیاسـی و سـوپاییەوە پێکـەوە نـەگونجاوو ناڕێـك و پێـك بـوون، هەنـدێکیان خوێنـدەواری شـاری بـوون لەئەورووپاوە گەڕابوونەوە وەکو سامی و ئازاد خەفاف و ووریا سەعاتچی ..وە هەندێکیان پیاوی بنەماڵەی بەرزانی بوون و لەئێرانەوە نێر درابوونەوە وەکو عەریف یاسین و حەمید ئەفەندی و یونس ڕۆژ بەیانی... وەهەندێکیان خەڵکی دێهاتەکانی سنووروو هەندێکی تریان خەڵکی ناو تورکیا بوون.
- دە.دە.کا.دە وای ئیدیعای ئەکرد کە ق.م لەناو چەند سەرۆك عەشیرەتێکی کۆنە پەرستدا لەجەلی ئولودەرەوە نفوزو دەسەڵاتی هەیە، وە دە.دە.کا.دە خۆی لەناو هۆزو خێڵەکانی شەمزینان و سەرانسەری هەکاریدا نفوزو دەسەڵاتی هەیە و لەکاتی گەیشتنی هێـزی پێشمەرگەی ی.ن.ك دا ئەوان هاوکاری سیاسی و جەنگیی یەکێتی ئەکەن..

داڕشتنی پلانی دوایی و دیاری کردنی هێزەکان

لەئەنجامی بەراوردو تاووتوێکردنی ئەو زانیاریانەدا ك.س _ ی.ن.ك بڕیاریدا هێزێکی تێکەڵاوی چەکدارو بێ چەك لەپێشمەرگەی زۆربەی هەرێمەکانی کوردستانی عێراق ساز بدات و بەڕێی بکات کە:

١. بەشێکی هێزەکە بۆ پاراستنی بنکەکانی م.س و م.ع _ ی.ن.ك لەبرادۆست بمێننەوە.

٢.بەشێکی تری دوای پڕ چەك کردنی بەچەکی زیادەوە بگەڕێنەوە ناوچەکانی خۆیان.

٣. مەفرەزەکانی بادینان لەگەڵ هێزێکی پشتیوانی و یارمەتی دەردا بچنەوە بادینان.

بەم جۆرە ی.ن.ك هێزێکی گەورەی سازدا کە نزیکەی ١٠٠٠ پێشمەرگە ئەبوو لەچەکدارو بێ چەك، لەخەڵکی ناوچەکانی سەرانسەری کوردستانی عێراق هەر لەخانەقینەوە تا زاخۆ لەگەڵ زۆرایەتی ئەندامانی ك.س و ژمارەیەکی زۆر

لەفەرماندەی هەرێم و كەرت و مەفرەزەكان و كادیرە سیاسیەكان .. كە بكەونە ڕێ.بڕیار درا ئەو هێزە گەورەیە ببێتە ٣بەش .

هەر بەشێكیان چەند لێپرسراوێكی لەگەڵ بێت، هەندێكی چەكدارو هەندێكی بێ چەك بێت، خۆی ئازاد بێت لەهەڵبژاردنی ئەو ڕێگایەدا كە ئەیگرێتە بەر بەو مەرجەی لەكات و شوێنی دیاریكراودا ئامادە بێت، وە خۆی وەكوو هێزێكی سەربەخۆ و بەرپرسی دۆزینەوەی ڕێگاو شارەزاو تەئمینكردنی ئازووقەو زەخیرەو وولاغ بێت.

بەشی یەكەمی هێزەكە

٢٢٠ پێشمەرگە زیاتر بوو لەوانە ١٥٠ چەكدارو ئەوی تریان بێ چەك بوون، ئەو لێپرسراوانەی لەگەڵ هێزەكەدا بوون: خالید سەعید، (ئەندامی م.ع – ی.ن.ك)، حسین بابە شێخ (ف.هـ بادینان)، محمود عبدالرحمن (ف.هـ ٣ی شارباژێر)، ڕەئووف مستەفا (ف.هـ پێنجوێن)، حامیدی حاجی غالی (یاریدەدەری ف.هـ ١ ی هەورامان و شارەزوور).

ئەم هێزە ئەبوایە لە ١٩٧٨/٤/١٩ دا لەناوچەی قەڵادزەوە بكەوێتە ڕێ و لەسەرەتای مایسدا لەناوچەی برادوست بێ.

بەشی دووەمی هێزەكە

نزیكەی ٥٠٠ پێشمەرگە ئەبوو، كە لەوانە نزیكەی ١٥٠ كەسیان بێ چەك بوون.ئەو لێپرسراوانەی كە لەگەڵ هێزەكە بوون: عەلی عەسكەری (ف.هـ.پ.ك)، تایەری عەلی والی (ئەندامی م.س و م.ع – ی.ن.ك) سەید كاكە (ف.هـ ٨ی هەولێر)، تالیب ڕۆستەم (ف.هـ ٦ی قەڵادزە)، شێخ جەوادی بێدەری (یاریدەدەری .ف.هـ چەمی ڕێزان).

ئەم هێزە ئەبوایە لە ١٩٧٨/٤/٢١ دا واتە دوو ڕۆژ دوای جوڵانی بەشی یەكەم لەناوچەی قەڵادزەوە بكەوێتە ڕێ وەلەسەرەتای مانگی مایسدا لەگەڵ بەشی یەكەمی هێزەكەدا لەبرادۆست یەك بگرێتەوە.

بەشی سێ یەمی هێزەكە

نزیكەی ١٥٠ كەس بوو، كە زۆربەیان چەكدار بوون وە ئەبوایە سكرتێری گشتی – ی.ن.كو ئەندامانی تری م.س – ی.ن.كو نوێنەرانی كۆمیتەی ئامادەكردنی – پ.د.كو پاسۆكی لەگەڵ بوایە.

ئەبوایە ئەم هێزە لە ١٩٧٨/٤/٢٧ دا بكەوتایە ڕێ لەقەندیل چاوەڕوانی هەواڵی یەكگرتنەوەی بەشی یەكەمو دووەمی هێزەكەی برادۆستی بكردایەو ئینجا ئەویش بەڕێ بكەوتایە بەرەو برادۆست.

جگە لەم هێزانەی بەڕێ ئەكران بەرەو برادۆست، لەسنووری هەر هەرێمێكدا چەند مەفرەزە یاخود كەرت، وە فەرماندەی هەرێمەكە، یاخود یاریدەدەرەكەی گڵ ئەدرایەوە، بۆ ئەوەی ناوچەكە لەو ماوەیەدا چۆڵ نەبێتو بۆشاییەكی سوپاییو سیاسی دروست نەبێ.

ئەم هێزانە چەكەكانیان بریتی بوو، لەكلاشینكۆف، بڕنەو، هەندێ ڕەشاشی بڕنەو، وە چەند دانەیەك ئار بی جی .

دیسانەوە مەسەلەی قیادە موەقەتە

((ق.م))

ئەم هێزانەو لێپرسراوەكانیان لەڕووی سیاسیو پێشمەرگەییەوە زۆر ڕێكو تەبا نەبوون، جگە لەو ناكۆكیانەی لەنێوان باڵە جیاوازەكانی ناو ی.ن.ك دا هەبوو، هەندێ ناكۆكی توندو تیژ لەناو سەركردایەتی ب.س.ك دا هەبوو، بەتایبەتی لەسەر مەسەلەی بەعێراقی كردنی شۆڕش، هەڵگرتن یا داگرتنی دروشمی ڕوخاندنی ڕژێمی عێراق، پاك كردنەوەی كوردستان لەپاشماوەی چەكدارەكانی ق.م .

مەسەلەی پاكردنەوەی كوردستان لەچەكدارەكانی ق.م وە یاخود (هدنە) كردن لەگەڵیانو هەوڵدان بۆ دۆزینەوەی (شێوەیەكی بەهێمنی پێكەوە ژیان) دیسانەوە

هاتەوە کایەو هەندێ لەسەرکردەکانی ب.س.ك کەوتنەوە لێدانەوەی ئەو بالۆرەیە کە بێگومان لەو کاتە گرنگەدا دوو دڵیو ڕاڕایی لەناو هێزەکاندا دروست ئەکردو گیانی جەنگاوەرانەو دەست وەشاندنی لەپێشمەرگەکاندا ئەمراند، ئەو قسەو باسانەی لەکۆبوونەوەکاندا ئەکرا زۆر جار لەناو پێشمەرگەکانیشدا دەنگی ئەدایەوە.

یەك: دڵی لەهەڵوێستی سیاسی هێزەکەدا لەڕووی دیاریکردنی دۆستو دوژمنەوە، وەك یەك دەستی هەڵوێستی سوپایی هێزەکەدا لەڕووی لێدانی بێ چەندو چوونی دوژمنانەوە کە شتێکی پێویست بوو، دیسانەوە خرایەوە سەر مێزی لێدوانو گفتوگۆو باسکردنەوە، دوو دڵیو ڕاڕایی لەلێدانی ق.م دا جارێکی تر لەدڵی هەندێکا شین بووەوە، تەنانەت لەناو ئەندامانی م.س – ی.ن.ك دا هەموو ڕەئی وابوو کە بۆ ئەوەی ی.ن.ك بتوانێ بێ گێرمەو کێشە ڕێگەی هێنانی چەك بکاتەوەو ماوەی خەڵك چەکدارکردنی هەبێ لەگەڵ ق.م ڕێك بکەوێو نیسبەتێکی ئەو چەکانەی ئەیهێنێ لەباتی (گومرگ) و (باج) بیدات بەوان.

پاشماوەی ئەندامانی ك.س – ی.ن.ك دیسانەوە چەند جارێك کۆبوونەوە بۆ دیاریکردنی هەڵوێستێکی نوێ لەق.م بەتایبەتی دوای ئەوەی ئیدریس یەك دوو کەسی (ساواك)ی ڕاسپاردبوو بەناو بۆ گفتوگۆی ڕێکەوتنو لەڕاستیدا بۆ کۆکردنەوەی دەنگوباسو بۆ خاوکردنەوەو پیلان گێڕان.

خاوکردنەوەی ناکۆکی لەگەڵ ق.مو نامەنووسین بۆ دەسەڵاتدارەکانیان

بەر لەبەرێکەوتنی هیچ کام لەو ٣ بەشانەی هێزەکە لەئەنجامی ئەو کۆبوونەوانەدا ك.س – ی.ن.ك بڕیاریدا کە ئەم هەڵوێستە بەرامبەر ق.م بگرێ بۆ ئەوەی سەرکردایەتی هێزەکە پەیڕەوی بکات:

١.هێزەکانی ی.ن.ك لەهەموو حاڵەتێکدا بچێتە ناوچەی برادۆست.

٢. ئەگەر هێزەكانی ق.م بەبێ شەڕ بارەگاكانی ساڵی پێشووی ی.ن.ك یان چۆڵ كرد، وا بەدوویان نەكەونو وازیان لێ بهێنن.

٣. ئەگەر چەكدارەكانی ق.م هاتنە سەر ڕێگەی هێزەكانی ی.ن.ك دا بەتوندی لێ یان بدرێ.

بەنیازی خۆلادان لەشەڕی ق.مو خاوكردنەوەی گرژی نێوان ی.ن.كو ئەوان چەند نامەیەك لەلایەنی سەركردەو لێپرسراوەكانی ی.ن.ك ەوە نووسرا بۆ هەندێ لەگەورەكانی بنەماڵەی بەرزانی، لەوانە:

- مام جەلالو عەلی عەسكەری نامەیان نووسی بۆ شێخ محمد خالدی بەرزانی.
- خالید سەعید نامەی نووسی بۆ دایكی مەسعود بەرزانی .
- تایەری عەلی والی نامەی نووسی بۆ ڕەشید سندی.

ناوەڕۆكی ئەم نامانە بڕیتی بوو لەوەی كە وا:

كوردستان لەمەترسی ڕاگوێزانو بەعەرەب كردن دایەو كورد لەمەترسی لەناوچوونو تەفروتونا كردن دایە، بۆیە ئەبێ كورد هەموو یەك بگرێ بۆ بەگژا چوونی دوژمنی سەرەكی كە حكومەتی عێراق، وە ئەو هێزەی بەرەو بادینان ئەكەوێتە ڕێ بۆ ئەوەی كە هەرچی زوتر ڕێگای چەك بكاتەوەو فریای دانیشتوانی ناوچەكانی سنوور بكەوێ پێش ١٩٧٨/٦/١ كە كاتی دەست پێكردنی ڕاگوێزانیانە، وە ئەو هێزە نیازی پەلاماردانی ق.م- ی نیە، بەڵكو بۆ ئەو ئامانجە پیرۆزەی ئەچێو ئەوانیش نفوزی خۆیان لەلای مەلامستەفاو كوڕەكانی پیاوەكانی بەكاربهێنن بۆ ئەوەی نەبنە ڕێگری هێزی پێشمەرگە لەبادینانو سنووری توركیاو شەڕ بەهێزەكانی ی.ن.ك نەفرۆشن.

ئەم نامانە بەڕاسپێردراوەكانی ئیدریسدا نێردران بۆ تارانو كەرەجو گەیشتنە دەست خاوەنەكانی.

نوسینو ناردنی ئەم نامانە، ڕادەی دوو دڵی سەركردایەتی ی.ن.ك دەر ئەخات لەمەسەلەی لێدانی ق.م دا، جا دوو دڵیو ڕاڕایی لەبڕیاردانی جەنگیدا بەتایبەتی

لەكاتی ناسكدا دەردێكی كوشندەیەو دوژمن ئەتوانێ بەچاكترین شێوە كەڵكی لێ وەربگرێ.
لەكاتێكا سەركردەكانی ق.م كە هەموو چەكدارو دۆستو لایەنگرەكانی خۆیان بەگیانی دوژمنایەتیەكی سەختو بێ ئەندازەی ی.ن.ك پەروەردە كرد بوو، بۆ ئەوەی كە بێ سێو دوو لەڕوویا ڕابوەستنو بەگژیا بچنو ئەگەر بتوانن ی.ن.ك وەكو هێزێكی دوژمن بەخۆیان ، لەڕەگو ڕیشەوە دەربهێنن، كەچی گومانو دوو دڵیو ڕاڕایی خرا بوە ناو هێزەكانی ی.ن.ك كە ئاخۆ ئەو شەڕە بكرێ، یان نەكرێ باشە؟ وە ئەو شەڕە براكوژیە یان شەڕی براكوژی نیە؟ ق.م لەیەكێتی نادەن ئیتر بۆچی یەكێتی لەوان بدات ؟

بەڕێكەوتنی هێزەكان
بەرەو ناوچەی ٣ سنوور

هێزەكانی ی.ن.ك خۆیان ئامادە كرد بۆ ئەوەی بەرەو ئامانجی دیاریكراو بكەونە ڕێ، لەبەر گەورەیی هێزەكەو زۆر باس كردنو زۆر مانەوە مەسەلەی پاراستنی نهێنی بەڕێ كەوتنو ڕێگەكەیو ئیتجاهیو دوا قۆناغی، هەروەها مەسەلەی ئامانجی بەڕێكردنی ئەو هێزە، لەلای هەموو دوژمنەكانی ی.ن.ك چ حكومەتەكانی عێراقو ئێران، توركیاوە چ ق.م دیارو ئاشكرا بوو.
بەشی یەكەمی هێزەكە، لەكاتی دیاریكراوی خۆیا واتە لە ١٩٧٨/٤/١٩ لە (گۆڕەشێر)ەوە بەدیوی ئێراندا سنووراو سنوور كەوتە ڕێ، ناوچەی سەردەشتو بەشێكی خانە (پیرانشەهر)یان بڕیو لەنزیك حاجی ئۆمەرانەوە ئاودیوی عێراق بوونەوەو لەئالانە – گوندەژور، گرتگو ڕوست – هیردن – بیركەوە گەیشتنەوە برادۆست.
لەبەر ئەوەی هێشتا هێزەكانی دوژمن بەتەواوی بەخۆ نەكەوتبوون، ئەو هێزە تووشی شەڕو برسێتیو سەرما نەبوو، گیروگرفتو ناڕەحەتی زۆریان نەهاتە ڕێگا،

بەڵام هێزەکانی دوژمنی هۆشیار کردەوە کە هەرچی زووتر بکەونە خۆ ئامادە کردن بۆ ڕێگە گرتن و لێدانی هێزەکانی تری یەکێتی.

پیلانی حکومەتی ئێران و تێکچوونی پلانی ڕۆیشتن

بەشی دووەمی هێزەکە بەهیوای ئەوەی سوود لەچاوپۆشینی حکومەتی ئێران لەهاتووچۆی کەمی پێشمەرگە وەربگرێ، خۆی دواخست و بەتەمای ئەوە بوو کە بەئۆتۆمبێل بەناو ئێراندا لەجادەی سەردەشت – پیرانشەهر – شنۆوە بڕوات و لەنزیک کێلەشین * دابەزێ و لەوێوە ئاودیوی عێراق ببێ و بچێتە ناوچەی برادۆست .

سەرکردایەتی هێزەکە چەند کەسێکی نارد بۆ دیوی ئێران بۆ ئامادەکردن و بەکرێگرتنی ئۆتۆمبێلی گواستنەوەی هێزەکە، ئەم هێزە لەباتی ئەوەی وەکو چاوەڕێی ئەکرد ئۆتۆمبێلی پێ بگات، زانیاری پێویست لەسەرژمارەو لێپرساوو چەکەکانی ئیتجاهی ڕۆیشتنی گەشتەوە ساواک و ئەرتەشی ئێران وە پاش ئەوەی نائومێد بوو لە (بەئۆتۆمبێل ڕۆیشتن)، کەوتەوە خۆ ئامادەکردن بۆ ئەوەی بەپێ بکەوێتە ڕێگاو چەند کەسێکی تری نارده دیوی ئێران بۆ کڕین و ئامادەکردنی نان و خواردەمەنی و دانانی لەسەر ڕێگای تێپەڕبوونی هێزەکەدا.

سەرکردایەتی بەشی دووەمی هێزەکە، بەمە هەڵەیەکی یەکجار گەورەی کرد بەوەی کە خۆی دواخست و لەکاتی دیاری کراودا نەکەوتە ڕێگا، وە لەوەش گەورەتر کە بەتەمای ئۆتۆمبێلی ئێرانی و بەئاگاداری ئێران خۆی دواخست و نەخشەکەی بەتەواوی دەرکەوت بۆ ئێران وە ئەو (جەدوەلە زەمەنی) یەی کە بۆ جوڵان و بەڕێ کەوتن و یەکگرتنەوەی هێزەکان دانرابوو، تێکچوو وە ئێرانیش لەباتی ئەوەی ڕێگەی تێپەڕبوونیان بدات بەئوتومبێل، لەو ماوەیەدا بەناوی (مناوەرەی) هێزەکانی پەیمانی سەنتو هێزێکی یەکجار زۆری سازداو بەدرێژایی سنووری

ئێــران و عێــراق هــەموو شــوێنە گــرنگ و جــادەو ڕێگاوبــان و تەنانــەت قاچــاغە ڕێگاکانیـشی داگیر کـرد، وە هـەر زوو کەوتـە خـۆی و هـەموو ئەوانەشـیان گرتبـوو یـاخود کڕیبـوو کـە چـوو بـوون بـۆ ئێـران بـۆ ئامـادەکردنی نان وخواردەمـەنی بـۆ هێزەکە.

جگـە لەمانـە هێزێکـی گـەورەی تـری حکومـەتی ئێـران لەشـاخەکانی دەوروپـشتی نۆکان، توژەڵە، گۆڕەشێر.. دامەزراو هەڕەشەی لەهێزەکانی ی.ن.ك کرد کە هێشتا لـەو ناوچـەیەدا بـوون کـە ئەگـەر لـەماوەی چـەند سـەعاتێکا ناوچـەکە چـۆڵ نەکـەن هێزی زەوینی و ئاسمانی لێیان ئەدات.

---

* بەئۆتۆمبێل ڕۆیـشتن بـەناو ئێرانـدا پێـشنیاری تایـەری عـەلی والی بـوو، کـە لـەناو پێـشمەرگەدا ناسراوە بەتەمەڵی و تـەپۆیی، جگـە لەسـەرکردایەتی هێزەکە دکتـۆر محمـود شەمسەدین مفتـیش ئاگاداری ئەم بڕیارە بوون، تەنانەت شەمسەدین مفتـی کـە هـەر ئـەو کاتـە گوایـە بـەئیش و کـاری (لجنەی ئامادەکاری) لەئێرانەوە سەفەری دەرەوە ولآتی کردو دوایی تـر هـەر لـەدەرەوە تەسـلیمی عێراق بووەوە، ئەو کاتـە ئـەویش لەگـەڵ هـەمان کـابرادا چـوو بۆ ئێـران، کـە ئـەبوو ئوتومبێـل بۆ گواستنەوەی هێزەکە ئامادە بکات.

بەرێکەوتنی ناچاری
هێزەکانی پێکەوەو دژواری یەکانی ڕێگا

بەشی دووەمی هێزەکە کە لەکاتی دیاریکراوی خۆی دواکەوتبوو، لەگەڵ بەشی سێیەمی هێزەکە کە ئەویش بەهۆی دواکەوتنی بەشی دووەمەوە کاتی جوڵانی خۆی دواخستبوو، بەناچاری هەموویان پێکەوە کەوتنە ڕێ بەرەو قەندیل.
لەگەڵ جوڵانی هێزەکانی ی.ن.ك دا هێزی ئاسمانی ئێران کەوتە فڕین بەسەر ئاسمانی ناوچەکەدا، وە بەسەر هێزەکانی ی.ن.ك دا، جگە لەمەش هێزی زەوینی هەموو ڕێگاکانی داگیر کرد بۆ ئەوەی ڕێگەی تێپەڕینی هێزەکانی یەکێتی بگرێت، وەکاتێك کە کاروانێك ولاَغ لەبەر گیرانی ڕێگا بەهۆی بەفرەوە، ناچار بوو بچێتە ناو سنووری ئێرانەوە، هێزەکانی ئێران دایانە بەر تۆپ و ناچاریان کرد کە بگەڕێتەوە دیوی عێراق.
هەرچەندە مام جەلال لەدوای تەقاندنی تۆپ و زیادبوونی فڕینی فڕۆکەکانی ئێران لەکۆبوونەوەیەکدا، داوای لەسەرکردایەتی هێزەکە کرد کە بکشێتەوە (دۆڵەکۆگێ) بەپێی ئەو فاکتەرە نوێیانە لەمەسەلەکەدا، سەر لەنوێ بیر لەهەموو نەخشەکە بکرێتەوەو حساب و نەخشەو ڕێگەو شوێنی نوێ دابنرێ * .

---

*لەم کۆبونەوەیەدا جگە لەشەهید عەلی عەسکەری، تایەری عەلی والی، عومەر عبداللە، نەوشیروان ... دکتۆر محمودو قادر جەباریش بەشدار بوون

لەوەلاَمی ئەم ڕەئی یەدا، هەر لەو کۆبوونەوەیەدا شەهید عەلی عەسکەری وتی: ئەمە چۆن ئەبێ هەردوو تۆپ تەقی ئێمە نەخشەو پلانەکانی خۆمان بگۆڕین.. وە گۆچانەکەی لەکاتی قسەکردندا بەتووڕەییەوە کێشا بەبەردێکا و شکا.

* لەکاتی بەڕێکردنی هێزەکەدا، لەدۆڵەنی سەرلەنوێ مام جەلال و د. مەحمودو عەلی عەسکەری بەدوورو درێژی قسەیان بۆ لێپرسراوو فەرماندەی هەرێم و کەرت و مەفرەزەکانی ناو هێزەکە کرد دەربارەی ئەرك و فرمانەکانی ئەو هێزە.

بەلاّم سەرکردایەتی هێزەکە ، ئەم پێشنیارەی پەسەند نەکردو سوور بوو لەسەر درێژەدان بەڕۆیشتنەکەو لەپاش ماندووبوونێکی زۆر بەشی دووەمو سێیەمی هێزەکە گەیشتە دۆڵەنێی قەندیل. وە لەوێ سەر لەنوێ هێزەکە کرایەوە دووبەش، بەشی هەرە زۆری پێشمەرگە چەکدارو چالاكو لاوەکان لەگەڵ بەشی دووەمی هێزەکە نێردراو شەهید علی عەسکەری (ئەندامی م.ع – ی.ن.كو سەرکردایەتی هێزەکە)، تایەری عەلی والی (ئەندامی م.سو م.ع – ئەندامی م.ع – ی.ن.ك)، عومەر عبدالله (ئەندامی م.ع – ئەندامی م.ع – ی.ن.ك)، سەید کاکە (ئەندامی ك.سو ف.هـ ٨ی هەولێر)، تاڵیب ڕۆستەم (ف.هـ ٦ی قەلادزە)، ئازاد هەورامی (ئەندامی ك.سو– ئەندامی م.ع – ی.ن.ك)، قادر مامەند (فەرماندەی هێزی پشدەری یەکان)، ملازم فوئاد (نوێنەرانی لجنەئامادەکاری) لەگەڵ ئەم هێزە بەڕێ کەوتن، مام جەلالو نەوشیروان لەگەڵ نوێنەرانی لجنە ئامادەکاری: د.محمودو قادر جەباری، نوێنەری پاسۆك، جەلال حاجی حسێن لەگەڵ پاشماوەی هێزەکە مانەوەو کرایە بەشی سێیەم** وەهەموو نەخۆشیو پەك کەوتەو بەشی هەرە زۆری بێ چەكو گومان لێکراوەکان. بەرەو ڕووی بەشی سێیەم کرایەوە کە لەو ماوەیەدا بەشێنەیی بیاننێرێتەوە دواوەو بەژمارەیەکی کەمو پوخت خۆی بشارێتەوەو چاوەڕێی هەواڵی یەکگرتنەوەی بەشی یەکەمو دووەم بکاتو ئینجا ئەمیش بکەوێتە ڕێ بۆلای ئەوان.

بەم جۆرەبەشی دووەمی هێزە کە بەلای خانەدا پشتی شنۆ کەوتەڕێ وبەشی سێیەم لەقەندیل مایەوەو کەوتە پاك کردنەوەو پوختەکردنی ڕیزەکانی خۆی،- بەنیازی خۆ حەشاردانێکی نهێنیو ئەمین لەدۆڵی باڵەییان تا گەیشتنی هەواڵی گەیشتنی بەشی دووەمی هێزەکە و یەکگرتنەوەی لەگەڵ بەشی یەکەم و ئەوسا بەڕێ کەوتنی ئەمیش لەباڵەکایەتی یەوە بەرەو هەڵگوردو لەوێوە بەرەو برادۆستو یەکگرتنەوەی لەگەڵ ئەوان .

بەشی یەکەمی هێزەکە، هەر وەکو پێشتر وترا بەشێکی ڕێگاکەی خۆی تا لەڕێگای خانە – حاجی ئۆمەران تێپەڕی بوو لەدیوی ئێرانو بەشەکەی تری تابرادۆست لەدیوی عێراقەوە تێپەڕاند، هێزەکە تووشی ناخۆشی یەکی ئەوتۆ نەبوو،

بەتایبـەتی چـونکە هێزەکـانی دوژمـن هێـشتا بـەخۆ نەکـەوتبوون، وە تاگەیـشتە شوێنی دیاریکراو تەنیا یەك شەهیدی دابوو لەگوندی بیرکمە لەناوچەی سیدەکان.
بەشی دووەمی هێزەکە کە زۆربەی ڕێگاکەی تانزیـك ٣ سنوور لـەدیوی ئێرانـەوە ڕۆیـشت بـوو، جگـە لـەوەی تووشـی مانـدوبوونێکی زۆر، برسـێتی، سـەرماو، بەفرو سەهۆڵ بەندان بوون، هێزەکانی حکومەتی ئێران لەچەند جێگا بۆردومـانی کـردن‌و چـەند پێـشمەرگەی شـەهیدو برینـدار کـرد، وە بـەجۆرێکی وا ڕێگـاو بانـەکانی لـێ تەنیبوون بۆ ئەوەی بەسـەرماو برسێتی تـەفرو توونایـان بکـات، کـە ئەگـەر نـەختێك خواردنی چەند شوانێك نەبوایە لەپشتی شنۆ کە لـەخێوەتێکا زەخیرەیـان کـرد بـوو وە پێـشمەرگەکان بەڕێکـەوت تووشـی بـوون بەشـێکی زۆری هێزەکـەیان لەبرسـان لەناو بەفرا ڕەق ئەبوونـەوە، لەگـەڵ ئەوەشـدا تـا هێزەکـە هـەمووی گەیـشتەوە دیـوی عێراق چەندین کەسی لەپێناوی هێنانی نان‌و خۆراك دا لەدەوروپـشتی گوندەکانی ئێران کەوتنە بۆسەی ئێرانی یەکانەوەو گیران، چەندین کەس خۆیاندا بەدەسـتەوە، وە چـەندین کـەس ڕەق بوونـەوەو ئـەوی تـر بەهـەزاران فەلاکـەت‌و ناخۆشـی بـەنیوە گیان گەیشتنەوە دیوی عێراق، بەڵام هە رگەیشتنە دیـوی عێـراق‌و پێشمەرگەیەکی بەزیوی بەدزیەوە ڕای کردو تەسلیم بووەوە، هێزەکانی حکومەتی عێراق کـە پێـشتر خۆیان ئامادە کردبوو دەست بەجێ لەخرینە پەلاماری بەشی دوەمـی هێزەکایـان دا کە هێشتا پشوویان نەدابوو، بەتایبەتی بەهـەلیکۆپتر هێرشـیان هێنایـە سـەر هێـزی پێشمەرگەو چەندین کەسیان شەهیدو بریندار کرد.
هەرچـەندە ئـەم هێـزە هەنـدێ نـان‌و خواردەمـەنییان پەیـدا کـرد بـوو، بـەڵام هێـشتا نەمانـدوێتی ڕێگایـان دەرچـوو بـوو، وە نەگـەرم بـوو بوونـەوە، وە نەحەوابوونـەوە.. بەم وەزعەوە سەرلەنوێ ناچار بوون بکشێنەوە دۆڵی خواکورك‌و لەوێش دیسانەوە هێزەکانی عێراق بەهەلیکۆپتـەر دابـەزی‌و پـەلاماری دان‌و نەیهێشت ووچان بدەن‌و خۆیـان ڕێـك بخەنـەوە، چـەند پێـشمەرگەیەك شـەهید بـوون‌و چـەند پێـشمەرگەیەك گیران، لێرەشەوە دیسان بەناچاری گەڕانەوە ناوچەی شەمزینان لەبەری تورکیا.
بەشی یەکەمی هێزەکە کە پێشتر گەیشتبووە هەمان مشووری هەنـدێ خواردەمـەنی خوارد بوو لەگەڵ بەشی دووەمی هێزەکە یەکیان گرتـەوەو لەسـەر سنووری تورکیـا

– عێراق – ئێران كەوتنە ڕێكخستنەوەی هێزەكان و پشوودان و خۆ كۆكردنەوە **.

ئەو مەینەتی و ناخۆشی و زەرەرەو زیانە زۆرەی تووشی هێزەكە بوو هەمووی نرخی ئەو هەڵە كوشندانەیە كە وەكو پێویست حسابیان بۆ نەكرا بوو، بەڕێكەوتنی هێزەكانی ی.ن.ك بەرەو ناوچەی ٣ سنوور بەوشێوەیەی كە باس كرا، گەلێك هەڵەی سیاسی، پێشمەرگەیی، جوگرافی.. تیا كرا كە ئەمانە هەندێكیانە:

١. گویێ نەدانی پیلانی هاوبەشی دەوڵەتە كۆنە پەرستەكانی ناوچەكە دژی ی.ن.ك :

حكومەتەكانی ئێران، عێراق، توركیا.. گەلی كوردو مەسەلە ڕەواكەی بەدوژمنی دێرینەو هاوبەشی خۆیان دەزانن، بۆیە سەرەڕای هەموو ناكۆكییە قوڵەكانی ناو خۆیان هەمیشە لەكاتی پێویست دا هاوكاری یەكیان كردووەو یەكیان گرتووە بۆ شكاندنی جولانەوە شۆڕشگێڕییەكانی گەلی كوردستان.
شای ئێران و سەدام حوسێن لە ١٩٧٥ دا لەجەزائیر ڕێكەوتنێكیان ئیمزا كرد بۆ هاوكاری كردن دەربارەی پاراستنی ئاسایش و ئارامی هەر دوو دیوی سنووری عێراق و ئێران.
حكومەتەكانی عێراق و توركیاش لەساڵی ١٩٧٧ دا ڕێكەوتنێكی تری لەو بابەتەیان مۆر كرد بوو بۆ پاراستنی ئاسایش و ئارامی هەر دوو دیوی سنووری عێراق و توركیا.
حكومەتی ئێران زیاد لە ٤٥٠,٠٠٠ هێزی چەكداری هەبوو
حكومەتی توركیا زیاد لە ٥٠٠,٠٠٠ هێزی چەكداری هەبوو.
حكومەتی عێراقیش زیاد لە ٢٠٠,٠٠٠ هێزی چەكداری هەبوو.
شۆڕش لەكوردستانی عێراقدا، بەو ڕێبازە سیاسی و پێشمەرگەییە پێشكەوتنخوازانەیەوە لەقۆناغی ئەوسای ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا كە سەرانسەری ناوچەكە لەژێر زەبرو زەنگی حكومەتە كۆنەپەرست و فاشستییەكانی ناوچەكە

هێمنییەكی ڕووكەشیان تیادا بڵاو كرد بووەوە، شۆڕشی كوردستانی عێراق بووبووە مەترسییەكی گەورە بۆ سەر ئەو دەوڵەتانە، بۆیە شتێكی ئاسایی بوو كە لەكاتی پێویست دا قۆڵ بكەن بەقۆڵی یەكتریداو پیلانی هاوبەش دابنێن بۆ لەناوبردنی.

لەكاتی بەرێكەوتنی هێزەكانی ی.ن.ك دا هاوكاری ئەم ۳ دەوڵەتە بەشێوەیەكی ڕوون و ئاشكرا دیار بوو:

حكومەتی عێراق چەندین ئەفسەری سوپایی و پسپۆڕو جاسوسیی نارد بووە ئێران و توركیا بۆ یەكخستنی زانیارییەكان و دانانی پلانی هاوبەش، هەر وەكو حكومەتی عێراق زۆربەی ناوچەكانی سنووری ڕاگوێزا بوو، ڕەوەندەكانیشی قەدەغە كرد بوو لەوەی كە بەمەڕو ماڵاتەوە بێنە كوێستانەكان بۆ ئەوەی پێشمەرگە سوودی لێ وەر نەگرێ، هەروەها حكومەتی ئێرانیش ڕەوەندەكانی قەدەغە كرد لەهاتنە كوێستان، تەنانەت ئەوانەشیان كە هاتبوون، بەزۆر گێڕانیەوە دواوە.

(ئەرتەشی ئێران) بەناوی مناوەرەی پەیمانی سەنتو هەموو ڕێگاو بانەكانی گرتبوو، تووشی هەر كەس ببوایە ئەیگرت، هەروەها هەموو ئەوانەی كە پێشتر نێردرا بوونە شارەكانی سەردەشت، خانە بۆ ئامادەكردنی خواردن یا گرتبوونی وە یاخود كڕی بوونی و دەستی بەسەر كەلوپەلەكاندا گرتبوو، جگە لەمانەش بەفڕۆكە بەردەوام چاودێری هێزەكانی ی.ن.ك ی ئەكردو هەندێجار بەهەلیكۆپتەر ئاگر بارانی ئەكردن.

هێزەكانی ئێران لەدیوی ئێران كەوتنە لێدانی هێزەكانی ی.ن.ك وە هەر كە چوونەوە دیوی عێراق لەوێش هێزە چەكدارەكانی عێراق كەوتنە پەلاماردانی و كە چووە دیوی توركیا، لەوێش هێزە عەشیرەتە كۆنە پەرستەكان كەوتنە خۆ ئامادەكردن و میت و داودەزگا جاسوسییەكانی تر كەوتنە پەیجوریان.

سەركردایەتی ی.ن.ك هێزی دوژمنەكانی بەكەم گرت یاخود ئەم مەترسیەی بەچاكی هەست پێ نەكرد، چاوپۆشینی حكومەتی ئێران لەهاتووچۆی پێشمەرگە بەناوچەكانی سنوورا، كە لەڕاستیدا بۆ شاردنەوەی داڵدەدان و یارمەتیدانی هێزە چەكدارەكانی ق.م بوو، وە چاوپۆشینی حكومەتی تورك لەدانیشتنی هێزەكانی

ق.م لەناوچەکانی سنووردا، دەسخەڕۆی کردو بەگورگان خواردی دا، وای زانی ئەم چاوپۆشینە هێزەکانی ی.ن.ك یش ئەگرێتەوە، کەچی لەئەنجامدا بوو بەهۆیەکی کاریگەری ئەو شکستە گەورەیە.

٢.باش ڕێك نەخستنی هێزەکەو باش نەناردنی بۆ شوێنی دیاری کراو:

هەرچەندە هێزەکە کرا بووە ٣ بەش‌و دوایی بووە دوو بەش، بەڵام هەر بەشێکی لەچاوەڕێ‌و ڕۆیشتنی وەهاو بەڕێگایەکی وەها دووری پڕ مەترسیدا بۆ جەنگی پارتیزانی، لەهەل‌و مەرجێکی وەکو ئەو کات‌و شوێنەی کوردستاندا، هەڵەیەکی گەورەیە.

هێزەکە لەبەر گەورەیی خۆی‌و درێژی ڕێگاکەو ناڕێکی‌و سەختی ببووە ڕێچکەیەکی زۆر دوورو درێژ کە بەهۆی لەڕیز دەرچوونی یەکێکەوە بۆ پشوودان‌و وچان گرتن، بۆ ئاو خواردنەوە یاخود توند کردنەوە.. هەموو ڕیزەکە تێك ئەچوو وە زنجیرەکە ئەپچڕاو ئەبووە هۆی دواکەوتن‌و لەیەك دابڕان‌و لەیەك وون بوون.

لەبەر گەورەیی‌و درێژی ڕێچکەکەو نەبوونی هۆی پەیوەندی (وەکو هۆکی تۆکی) نەئەتوانرا بەچاکی سەرپەرشتی بکرێ، هەرچەندە هێزەکە کرا بووە چەند (ڕەتڵ)و هەر ڕەتڵە لێپرسراوی خۆی هەبوو، بەڵام دیسانەوە چونکە هەموو پێکەوەو بەیەك ڕێگای باریکدا ئەڕۆیشتن‌و بەیەك خێرایی نەئەڕۆیشتن، بەچاکی سەیتەرەیان بەسەرا نەئەکرا.

تەئمین کردنی ئازووقەو خواردەمەنی‌و پێویستییەکانی هێزێکی وا گەورە، بەتایبەتی لەوشوێنە چۆڵانەدا کە ئەوان پیا تێ ئەپەڕین، کارێکی یەکجار دژوارو زەحمەت بوو.

هێزەکە لەبەر زۆری ژمارەی خۆی، نەیئەتوانی خۆی لەدوژمن برز بکاو خۆی بشارێتەوە، شوێنە ونی بکاو شوێنەوارەکانی پاش خۆی بسڕیتەوە.

جوڵانی هێزەکە بەو گەورەیی یە، بەپێ، بەو ڕێگا دوورو درێژە باریك‌و شاخاویەدا کە ئاوەدانی تیا نیەو هێشتا بەفر گرتبووی کارێکی زۆر خراپ بوو، جوڵاندنی هێزی (جەیشی نیزامی) یە لەکاتێکا کە جەیشی نیزامی ماشێن‌و فڕۆکەی هەیە بۆ گواستنەوەو تەئمینکردنی پێویستیەکانی خواردن‌و خۆ گەرم کردنەوەو ماندو

نـــەبوونو پەیوەنـــدیكردنو توانـــای زوو دەربـــاز بـــوونو زۆر پـــەلاماردانو زوو كشانەوەی هەیە، بۆ لەشكرێكی پارتیزانی كە بێ بەشە لەو ئیمكانیاتە هەڵەیەكی ئەوەندە گەورەیە، لەحوكمی خۆكوشتن دایە.
هێزەكـەی ی.ن.ك ئەبووایـە بـەتاقمی كـەم كـەم ١٠٠ –١٥٠ كەسـی بڕۆیشتایە نـەك هەمووی بەكۆمەڵ پێكەوە.
ئەبوایـە ئـەو تاقمانـەش ڕێگـای جیاجیـان بگرتایـە نـەك هـەموویان یـەك ڕێگایـان بگرتایە بەر.
ئەبوایە لـەكاتو شـوێنی جیاوازەوە بـەڕێ بكەوتایـەو لـەكاتو شـوێنی دیاریكراوا یەكیان بگرتایەوە.
ئەبوایـە هەرتاقمـە چـەندین سەرچـاوەی تـەئمینكردنی ئازووقـەو پێویـستییەكانی تری لەپێشەوە، لەچەند شوێنی جیاجیاوە تەئمین بكردایە.
ئەبوایە هەر تاقمـە هـەوڵی دۆزینـەوەی ڕێگـەو شـوێنی حەوانـەوەی جیـاوازو ڕابـەرو چاوساغی بدایە.
٣. گوێ نەدانە مەناخو تۆپۆگرافی ناوچەكە:
ئەو كاتەی هێزەكە بەڕێ كەوت هێشتا سـەرەتای بەهار بوو، وە ئـەو ناوچانەی كـە ئـەبوو بیـبڕێ هـەمووی كوێـستانی سـەختو چـۆڵ بـوون، شـاخی هـەزار بەهـەزاری ڕووتو دوڵی قووڵ، دوور لەئاوەدانی، زۆر جار تاسـەرەتای هـاوین بـەفر ئـەیگریو ماوەی هاتووچۆ كردن نادا.
زۆر جـار سـوپا نیزامیـە گـەورەكان هـەر بـەهۆی حـساب نـەكردنی ووردو تـەواوی عاميلی مەناخ یـاخود عـامیلی تۆپـۆگرافی شكتـسی زۆر گـەورەیان بەسـەر هـاتووە، تەنانـەت سـوپای عێراقـی لەچـەندین پـەلاماری پـایزو زسـتاندا هـەر لەبـەر بـەفرو سەرماو گێژەڵوكە شكاوە، یاخود لەبەر سەختیو نالەباری ناوچەكەو تێكەڵبوونی لەگەڵ نالەباری باری هەوا شكستی گەورەو زیانی گیانی لێ كەوتووە.
كـــاتی بـــەڕێ كـــەوتنی هێزەكـــانی ی.ن.ك لەچـــاو مـــەناخی ناوچـــە شـــاخاوییە سـەختەكانی كوێـستانەكانی كوردسـتاندا زۆر زوو بـوو، بۆیـە جگـە لـەوەی بـەفری شـــاخەكان هێـــشتا نـــەتوابۆوە و ڕێگاكـــانی بـــەر نـــەدابوو، پێـــشمەرگە ڕەشـــایی

نەئەدۆزیەوە تابحەوێتەوە یا تیا دابنیشێ چ جای شوێنی نووستن، جگە لەوەش هەندێجار ئەبووە بەفرو زریان، ڕێگایەكی وەها ئەگەر چەند سەعاتێك بێ، یاخود ماوەی چەند ڕۆژێك بێ ڕەنگە كارێكی ئەوتۆ نەكاتە سەر پێشمەرگە ، بەلاّم ماوەی چەند هەفتەیەك كە درێژەی كێشابێ كەلوپەلی خۆ گەرم كردنەوەو بێ سووتەمەنیو خواردەمەنیو شوێنی حەوانەوەی، وا سەرەڕای ئەوەی توانای جەنگاوەرانەی پێشمەرگە ناهێڵێ، بەڵكو پرزەی لێ ئەبڕێو قڕی تێ ئەخات، هەر وەكو بەسەر ئەم هێزە هات.

هەڵەی كوشندە: گۆڕینی بنەڕەتی بڕیاری جێگیر بوون لە ٣ سنوور

بەشی یەكەمو دووەمی هێزەكەی ی.ن.ك كەوا لەناوچەی برادۆست یەكیان گرتبووە، وە بۆ پشوودانو خۆڕێكخستنەوە پەڕی بوونە دیوی توركیاو ٧ ڕۆژ لەوێ بەئاسوودەیی مابوونەوە، لەباتی ئەوەی خەریكی خۆ سازدان بن بۆ جێبەجێ كردنی بڕیارەكانی ك.س – ی.ن.ك لەسەروو هەموویانەوە دامەزراندنی بنكەو بارەگای سەركردایەتی ی.ن.ك لەشوێنەكانی پارو هەواڵناردن بۆ هاتنی بەشی سێیەمی هێزەكەو ئەندامانی ك.س سەركردایەتی هێزەكە بەبیانووی ئەوەی كە ئەوان زۆربەی ئەندامانی سەركردایەتیان لەگەڵەو بەپێی هەلو مەرجی نوێ ئەتوانن بڕیاری نوێ بدەن، بەتایبەتی دوای ئەوەی ڕاسپێردراوێكی ئیدریس ئەگاتە لایانو پێ یان ڕائەگەیەنێ كە پیاوەكانی ئیدریس لەناو چەكدارەكانی ق.م دا نایەنە سەر ڕێگای هێزەكانی ی.ن.ك ئەگەر ئەوان نەچنە سەریان، سەركردایەتی هێزەكە بڕیار ئەدا لەباتی مانەوە لەناوچەی برادۆستو دانانەوەی بارەگا لەدۆڵی گوستە بۆ ئەوەی تووشی شەڕ نەبێ لەگەڵ ق.م بڕیار ئەدات كە بچێتە ناو قولاّیی

تورکیاوە بەبیانووی ئەوەی کە گوایە نزیك بکەونەوە لەشوێنی وەرگرتنی چەك و چەکدار کردنی بێ چەکەکانی هێزەکەیان.

بەم جۆرە سەرکردایەتی هێزەکە پشت ئەستوور بەبەڵێنە درۆو ناڕاستەکانی دە.دە.کا.دەو پشت ئەستوور بەبەڵێنەکانی ئیدریس خۆی لەشەڕی ق.م لائەدا لەو ناوچەیەدا، کە زەعیف ترین نوقتەیان بوو، یاڕاست تر خۆی لەشەڕی ق.م ئەدزێتەوەو لەناوچەکە دوور ئەکەوێتەوە بەرەو قولایی تورکیا بێ ئەوەی شارەزاییان هەبێ لەناوچەکەدا، ناساوییان هەبێ لەخەڵکی ناوچەکەدا، لەپێش خۆیانەوە بنکەیەکیان هەبێ پێشڕەوی بۆ بکەن، یا لەپشتی خۆیانەوە بنکەیەکیان هەبێ بۆی بکشێنەوە، بێ ئەوەی بنکەیەکی جەماوەری سیاسییان لەناو کوردەکانی تورکیادا هەبێ، بێ ئەوەی حساب بۆ خۆ کۆکردنەوەو پەلاماردانی ق.م یاخود بۆ (تدخل)ی هێزە چەکدارەکانی تورك و پیلانی میت یا خۆسازادنی عەشیرەتە کۆنە پەرستەکانی تورکیا بکەن.

ق.م هێڵێکی ئاشکراو دیاری لەنێوان خۆی و ی.ن.ك دا کێشابوو، وە هێزەکانی ی.ن.ك وەکو دوژمنێکی سەرسەخت دانا بوو لەناو بردنیانی کرد بووە ئەرکی یەکەمی سەرشانی خۆی.

ق.م لەماوەی دوو ساڵی پێشوودا لەهەر شوێنێکی توانی بووی دەست لە ی.ن.ك بووەشێنێ و هێزەکانی لەناو ببا درێغی نەکرد بوو.

ڕێگەی لەهێنانی چەك گرتبوو وە هەر لەیەك کەمیندا ١٠ دۆشکای گرت و ٩ کەسی کوشت و ئەوانی تری گرتن.

ق.م ئەوەندەی بۆی کرابوو لەناو هێزەکانی خۆی و لەناو خەڵك دا بەپڕو پاگەندە دژی ی.ن.ك و سەرکردایەتی کرد بوو.

ق.م لەو شوێنانەدا کە بەناوی پێشمەرگایەتییەوە ئیتر نەیتوانی ناوو ناوبانگی شۆڕش و پێشمەرگە خراپ بکات و دەست لە ی.ن.ك بووەشێنێ، ئەبووە جاش و لەپەنای حکومەتدا دەستە جاشی پێکەوە ئەنا بۆ بەگژا چوونی ی.ن.ك وڕاوی پێشمەرگەکانی .

کەچی لەگەڵ هەموو ئەم ڕەفتارە دوژمنانەیەی ق.مو لەگەڵ هەموو ئەو تەجروبە تاڵو ناخۆشەدا کە لەماوەی دوو ساڵدا ی.ن.ك لەگەڵ ق.مو کوڕەکانی بەرزانی کرد بووی هێشتا مەسەلەی ق.م لەلای هەندێ لەسەرکردەکانی ی.ن.ك ساغ نەببۆوە و هێشتا هیوای پێکەوە ژیانیان هەبوو وە ئەوانیان بەبرا لەقەڵەم ئەداو شەڕکردنیان لەگەڵ ئەوان بەشەڕی براکوژی دائەنا، لەکاتێکا ق.م چەکدارەکانی خۆی فێر ئەکرد بەو پەڕی توندو تیژیەوە لە ی.ن.ك بدەن، کەچی سەرکردەکانی ی.ن.ك بەپێچەوانەوە پێشمەرگەکانیان خاو ئەکردەوەو بەبەڵێنو قسەکانی ئەوان، کە بەهۆی لاوزایو کەم دەسەڵاتییەوە ئەیان کرد، دڵی خۆیان خۆش ئەکردو خاو ئەبوونەوە، ئەمە وای کرد کە ق.م هەلی دەس بکەوێ بۆ خۆ کۆکردنەوەو خۆ ئامادەکردنو پەلاماردان، کەچی ی.ن.ك هەلی لەکیس ئەچوو، خۆی لەشەڕ لائەدا، سارد ئەبۆوە، وزەی جەنگاوەرانەی پێشمەرگەکانی لەبەگژا چوونی ق.مو قینو تووڕەییان کەم نەبۆوە بەرامبەریان.

سەرلێشێوانو دوو دڵی لەکێشانی خەتی جیا کەرەوەی دۆست لەدوژمنو سستی کردن لەسازدانی سیاسەتی کۆمەلآنی خەڵك بۆ ناسینی دۆستی ڕاستەقینەیو دوژمنی ڕاستەقینەی، وە کەمتەرخەمی لەدیاریکردنی ڕێبازی سیاسیو شێوەی بەگژا چوونی دوژمنو چۆنێتی تەختکردنی سەختو دژوارییەکانی ڕێگاکەی، گوێ نەدانە پەروەردەکردنی خەڵك، بەتایبەتی تێکۆشەرە شۆڕشگێڕو جەنگاوەرەکانی، بەگیانی بەزەیی نەهاتنەوە بەدوژمنداو بەگیانی لێدانی سەختو کوشندەی دوژمن، سەر لێشێوانو دوو دڵی لەدیاریکردنی دوژمنو ڕاڕایی لەلێدانو پاکردنەوەیدا، هەڵخەڵەتانو فریو خواردن بەفێڵو فەرەجی دوژمنو دەست پاراستنو خۆلادان لەلێدانی لەهەلی لەبارو کاتو شوێنی لەباردا، هەڵەیەکی کوشندەیە، باری بەکارهێنانی هەڵەکە هەڵئەگەڕێتەوە بەقازانجی دوژمن.

قولأیی توركیا

كەوتنە ناو تەپكە

بەڕێكەوتنی هێزەكەی ی.ن.ك بەرەو قولأیی توركیا پشت ئەستوور بەقسەكانی دە.دە.كا.دە بەناوی هێنانی چەكەوە بێ ئەوەی بنكەیەكی پشتەكی یان بنكەیەكی پێشەوەیان هەبێ، بێ ئەوەی بزانن بۆ كوێ و بەرەو كوێ و بۆ لای كێ ئەچن، بێ ئەوەی لەوێ بنكەی سیاسی و جەماوەرییان هەبێ... لەكاتێكا كە ق.م بەشی هەرە زۆری عەشیرەت و خەڵكی دێهاتەكانی توركیایان لەیەكێتی پڕ كرد بوو، كە گوایە هێزەكانی ی.ن.ك ئەچنە دیوی توركیا بۆ تۆڵە كردنەوەی ئەوانەی سالأنی پێشوو لێیان كوژراوە، گوایە هێزەكانی ی.ن.ك دێهاتەكانی توركیا تالأن دەكەن و ئەیسوتێنن پیاوەكانیان ئەكوژن و ئافرەتەكانیان بەدیل ئەگرن و هاتوون بۆ بلأوكردنەوەی بێ دینی و كافری و یەزیدیەتی و كۆمۆنیزم و بەفیتی سەدام و بەعس ئەیانەوێ شۆڕشەكەی بەرزانی تێك بدەن.

بەم درۆو دەلەسانە، ق.م خەڵكی ناهۆشیارو دواكەوتووی ناوچەكانی شەمزینان، گەوەر، چەلی، ئولودەرە.. یان هان دابوو لە ی.ن.ك، وە سەرۆك عەشیرەتەكانی ناوچەكەش كە ژمارەیەكی زۆریان لەحزبی كۆنەپەرستی (عەدالەت)و (سەلامەتی میللی)، دان و بەپێی ئامۆژگاری و فەرمانی (میت) ئەجولێنەوە، كەوتنە خۆو هێزەكانی خۆیان كۆ كردەوەو سازداو پڕچەك كردو هەموو شوێنە گرنگ و ستراتیجییەكانیان گرت و لەسەر ڕێگاو پردو گەلی و دەربەندو بواری چەم و ڕووبارەكان لەناوچەیەكی یەكجار فراوان و بەریندا دامەزران بۆ ڕێگە گرتن و لەناو بردنی هێزەكانی ی.ن.ك.

جەنگی پارتیزانی بەتەنیا پش ئەستوور نیە بەبیرو باوەڕی زاتی شۆڕشگێرانەی پێشمەرگەكان، وە بەگیانی خۆبەخت كردن و لەخۆ بڕان، یاخود بەلێوەشاوەیی و ئازایەتیان، بەڵكو بەشارەزایی پێشمەرگەكانیش لەهەورازو نشێو و كون و قوژبنی ناوچەكەدا وە بە پەیوەندی باش و دۆستانەی پێشمەرگەكان لەگەڵ خەڵكی ناوچەكە، كۆمەلأنی خەڵك قەلأی لەشكان نەهاتووی پێشمەرگەن، زانیاری و

دەنگوباسـی بـۆ كـۆ ئەكەنـەوە، ڕێگـەی پیـشان ئـەدەن خـواردن‌و پێویـستیەكانی تەئمین ئەكەن، ئەیشارنەوە بریندارو نەخۆشـەكانی تیمار ئەكەن‌و ئەیحەوێننـەوە، پەیوەندی بۆ دروست ئەكەن لەگەڵ هێزەكـانی تریـا، لـەكاتی پێویـستیدا چـەكی بـۆ هەڵئـەگرن‌و بـەرگری چـەكدارانەی لـێ ئەكـەن، كـاتێ كـە خـەڵكی ناوچـەكە كەوتنـە دوژمنایەتی پێشمەرگەكان‌و پێشمەرگەكان بـێ بـەش بـوون لەپـشتیوانی‌و یارمـەتی ئـەوان، بەتایبـەتی كـە نەشـارەزا بـوون وەكـو ئـەو ماسـیەیەیان لـێ دێ كـە لـەئاو دەرئەهێنرێ‌و ئەكەوێتە وشكاییەوەو ئەخنكێ.

هێزەكـەی ی.ن.ك بـێ بـەش بـوو لەیارمـەتی‌و پـشتیوانی خـەڵكی ناوچـەكە، ئـەو زانیاریانــە كــە دە.دە.كــا.دە دابــووی بەســەركردایەتی هێزەكــە ناڕاســت بــوون‌و دە.دە.كا.دەش خۆی هیچ هێزو نفوزێكی لەناو عەشیرەتەكاندا نـەبوو، وەنـەیتوانی یاخود نەیوست هیچ جۆرە هاوكاریەیەكی كەم یا زۆر لەگەڵ هێزەكەدا بكات، بەڵكو بەپێـچەوانەوە هەنـدێجار بەپێـشكەشكردنی زانیـاری‌و حـسابی ناڕاسـت سـەری لەهێزەكە ئەشێواندو چەواشەی ئەكرد.

سەرەڕای ئەمانە هـەموی، سـەركردایەتی هێزەكە خۆیشی چەندین هەڵـەی جـەنگی گـــەورەی كـــرد، لـــەپێش هەموویانـــەوە بـــەجێ هێـــشتنی ناوچـــەی برادۆســـت‌و دووركەوتنەوەی لەخاكی كوردستانی عێراق‌و مل نـانی بـەرەو نـاو قـوڵایی توركیـا، واتە بەرەو ناو ئەو تەپكە گەورەیەی بۆی نرا بووەوە.

سەركردایەتی هێزەكە، هەر وەكو لەباری ستراتیجییەوە تووشی هەڵەیەكی كوشندە ببوو، هەروەها لەباری تاكتیكیشەوە وەكوو پێویست هێزەكە خۆی ڕێك نەخست‌و دانەمەزراند.

سەركردایەتی لەباتی ئەوەی هێزەكانی بەش بكات بەسەر چەند ناوچەی فراوانداو لەمەیـدانێكی بـڵاودا دایـان بمـەزرێنێ‌و بیـان جـوڵێنێ، هێزەكـانی خـۆی هـەمووی بەكۆمەڵ‌و پێكەوە بەیەك ڕێگاداو لەیەك كاتـداو بـۆ یـەك شـوێن خـستە ڕێ، وە هـەر لەیەك ناوچەش دا، یاخود ڕاستر لەیەك دۆڵدا مۆڵی دان، ئەمـە هـەلی دەسـت دوژمـن خست كە بەچاكی (تركیز)ی بكاتـە سـەر، دەنگوباسـەكانی بـەوردی كـۆ بكاتـەوەو بزانێ، هەموو هێزەكانی خۆی لەسەر كۆبكاتەوە (باڵا دەستییەكی ژمارەیی) بـەدی

بهێنیێ، وەدەوری هێزەكانی ی.ن.ك لەمەیدانێكی تەسكو سەختا بگریێو بیخزێنێتە گۆڕێكی تەنگە بەری شەڕو بەرگریو دەرباز بوونەوە، لەكاتێكا كە ئەگەر سەركردایەتی هێزەكە، هێزەكانی خۆی بەش بەش بكردایەو لەچەند شوێنی جیاوازو دوور لەیەكتریدا دایبمەزراندایە، مەیدانی شەڕ فراوانو بەرین ئەبوو، بەو پێیە دوژمنیش ئەبوایە لەچەند لایەكەوە پەلاماری بدایە هێزەكانی خۆی پەرتو بڵاو بكردایەتەوە بەناوچەیەكی فراواندا وە لەچەند قۆڵەوە خەریك بوایە.

سەركردایەتی هێزەكە شوێنێكی دیاریكراوی هەڵنە بژارد بوو، كە لەكاتی شەڕدا ڕووی تێ بكات، یا تەنانەت لەكاتی ڕۆیشتندا بۆی بچێت، بەڵكو هەروا لەخۆیەوە ڕێی كەوتبووە ئەویێو لەناوچەی (چۆڵە مێرگ) دا ئەخولایەوە بێ ئامانجێكی دیاریكراو ملی ڕێی گرتبوو، هەر لەبەر ئەوە لەكاتی لێ قەومانو كشانەوەو لەیەك دابڕاندا نەپێشمەرگەكان وە نە فەرماندەكانیان نەیان ئەزانی ڕوو لەكوێ بكەنو بۆ كوێ بچن، بەڵكو هەر ئەوەندەیان پێ وتبوون كە پێویستە نەگەڕێنەوە بۆ دواوە، بەڵكو بەرەو پێشەوە بڕۆن، واتە بەرەو ناو توركیاوە، ئیتر بەیەكجاریو بەتەواوی خۆی دابڕی لەهێزەكانی ی.ن.ك كە كەوتبوونە ناوچەكانی هەولێرو سلێمانیو كەركووكەوە.

ئەم هێزە بەكۆمەڵ پێكەوە بەرەو ناو قوڵایی توركیا ڕێچكەی بەستبوو، هەفتەیەك زیاتر بەناوچەكانی سەختو شاخاوی كوردستانی توركیادا، بەبێ ووچان گرتنو پشوودان ڕۆیشتن تاگەیشتە ناوچەی ژێركی یان، كە یەكێكە لەهۆزەكانی عەشیرەتی گەورەی ئەرتووشی، وە لەنزیك گوندی بچوكی (بازی) لەدۆڵێكدا بارگەو بنەی خست، سەركردایەتی هێزەكە بەقسەو بەڵێنەكانی ئیدریس فریوی خوارد بوو، كە گوایە چەكدارەكانی ق.م نایەنە ڕێگایانو نایەنە سەریان، لەبەر ئەوە پشتیان لێ كردبۆوە بەبێ ئەوەی نەخشەیەكی وورد دابنێن بۆ خۆپاراستنو بەرگری، بێ خەم كەوتنە پشوودانو حەسانەوە.

دوژمنانی هێزەكەی ی.ن.ك لەم ماوەیەدا لەلایەكەوە بەهۆی كڕینو فرۆشتنەوە چەندین كەسیان ناردە ناو هێزەكەوە بەناو (چەرچێتی) یەوە بۆ كۆكردنەوەی زانیاری پێویست لەسەریان، هەروەها لەو ماوەیەدا یەكێك لەمەفرەزەكانی هێزەكە

کە دەستەی تایبەتی پاراستنی تایەری عەلی والی بوون، بەدزیەوە ڕایان کردو چوونە ناو ق.م و زانیاری پێویستیان لەسەر هێزەکە، سەرکردەو لێپرسراوەکانی، ژمارەی چەکدارو بێ چەکەکانی، باری گشتی هێزەکەیان دا بە ق.م کرد کە ئەمە خۆی لەخۆیا لەلایەکەوە خزمەتێکی گەورەی بە ق.م کردو زەرەرێکی زلی هەم لەباری مەعنەویو هەم لەباری دەرچوونی نهێنیەکانی پێشکەش نهێنیەکانی هێزەکانی یەکێتیەوە گەیاند بە ی.ن.ك.

لەم ماوەیەدا هێزەکانی ی.ن.ك بەهۆی خۆرەتاندنو ڕێ ڕۆیشتنی دوورو درێژو نەشارەزاییو پشوونەدانو سەرماو برسێتیو نا ئەمنی یەوە، بەتەواوی ماندوو ببوونو بێزارو وەرس ببوون.. لەکاتێکا ق.م سوودێکی زۆری لەو ماوەیە وەرگرتبوو بۆ کۆکردنەوەو ڕێکخستنو سازدانی هێزە چەکدارەکانی خۆیو عەشیرەتە کۆنە پەرستەکانی ناوچەکەو **و دانانی پلانی پەلاماردانی هێزەکانی ی.ن.ك.

**ئەو عەشیرەتانەی لەشەڕی بازێ دا بەشدار بوون: عەشیرەتی پنیانش بەسەرۆکایەتی ماجدی حاجی ئەحمەد بەگی چلی، عەشیرەتی نورەماری بەسەرۆکایەتی فازل شکری ئاغا، عەشیرەتی پیرۆزی بەسەرۆکایەتی کوڕانی مەلا مەحمود، عەشیرەتی دوسکی بەسەرۆکایەتی حاجی سالح ئاغا ... جگە لەچەند وردە عەشیرەتێکی تر.

شەڕی بازێ

لـــەئێوارەی ڕۆژی ١٩٧٨/٦/١دا هەنـــدێ لەپێـــشمەرگەکان جموجـــۆڵی چـــەند چـــەکدارێکیان بەشـــاخ و لوتکـــەی چـــیاکانی دەوروپـــشتیانەوە بـــەدی کـــردو سـەرکردایەتی هێزەکـەیان ئاگـادار کـرد، سـەرکردایەتی هێزەکـەش دەسـت بـەجێ کەوتە خۆی و هێزەکانی سەر خستە هەر دوو بەری دۆڵەکەو بەشاخەکەدا بەرەو ژوور هەڵگــەڕان و دامــەزران و تەقــە دەســتی پێکــرد، بــەڵام دیــسانەوە هێزەکــە بـەجۆرێکی وا دەمـەزراو دابـەش بـوو کـە خـۆی دابـڕی لەسەرچـاوەی ئـاوو ڕێگـای خواردن هێنان.

ئێوارەی ڕۆژی ٦/١ و شەوەکەی و ڕۆژی دوایـی تـر شـەڕ درێـژەی کێشا، برسێتی و تینوێتی و سەرما درێژەکێشانی چەند ڕۆژەی شـەڕ تـەنگی بەهێزەکە هەڵچنی بوو تینوێتی و سەرماو درێژەکێشانی چەند ڕۆژەی شەڕ بەقازانجی هێزەکانی ی.ن.ك. بوو، وە لەو شەڕانەدا هێزەکانی ق.م نەیانتوانی باڵادەستی بەدەست بهێنن و لەو شـەڕانەدا لـەهێزەکانی یـەکێتی ڕۆژی یەکـەمی شـەڕ تـەنها ف. کـەرت: شـەعبان گێچینەیی و ڕۆژی دووەم ف. کەرت: حەمەمین خەلیفە قادرو ف. مەفرەزە: خدری کامەلای باڵەیی و دوو پێشمەرگەی تر شەهید بوون و چەند کەسێك بریندار بوو، لەگـەڵ ئەوەشـدا هێزەکـانی ق.م زیاتریـان لـێ کـوژراو برینـدار بـوو، وە یـەکێك لەفەرماندە ناسراوەکانی خۆیان و یەکێ لەسەنگەرە گرنگەکانی خۆیان لەدەستداو (١٢) کەسیان بەدیل گیران.

بــەڵام بــۆ خــۆ دەربــاز کــردن لەبرســێتی و تینــوێتی، وە ســەبارەت بەپێویــستی جێگۆڕکێی هێزەکە، بۆ ئەوەی ق.م نەتوانێ هێزی زۆرتر لەسەر هێزەکانی یـەکێتی کۆ بکاتەوەو تەوقی ئابڵوقە سەخت ترو تەنگ تر بکات، وە لەترسی ئەوەی نەوەکو هێــزە چــەکدارەکانی تــورك بکەونــە شــەڕەکەوە، ســەرکردایەتی هێزەکــە بڕیــاری کشانەوەی دا.

کشانەوەو

لەتو پەت بوونی هێزەکە

کشانەوە، لەهەلومەرجێکی سەختی وەهادا، بۆ هێزێکی ماندوو برسی و تینوو کەم ئومێدو کەم ووره‌و نەشارەزای دوور لەبنکەکانی خۆی وە بۆ شوێنێکی نەزانراوو تاقی نەکراوە، کارێگی یەکجار دژوارو زەحمەت و ئالۆزە.

کشانەوەی ڕێك و پێك بۆ ئەوەی جیا بکرێتەوە لەهەلاتنی ناڕێك و پێك پێویستی بەڕێکخستنی ووردو ورەیەکی بەرزو باوەڕێکی بەهێزو دیسپلینێکی پۆلایین و شارەزاییەکی باش و سەرکردایەتیەکی ژیرو لێوەشاوە هەیە.

سەرکردایەتی هێزەکەی ی.ن.ك بڕیاری کشانەوەی داو بۆ ئەو مەبەستە کەوتە خۆ ئامادەکردن و خۆسازدان، هێزەکانی ڕێك خستنەوەو دابەشی کردن بەسەر چەند (ڕەتلْ)ێکدا کە هەندێکیان لەپێشەوە بڕۆن و ئەوانی تر بەدوویان دا، هەروەها هێزێکیشی تەرخان کرد بۆ پاراستنی پشتەوەی هێزەکان لەپەلاماری ق.م و داپۆشینی کشانەوەکە، وە (اتجاه)ی کشانەوەکەشی دیاری کرد، جا چونکە شارەزای ناوچەکە نەبوون، هەروا بەشاخەکانی دەورو پشتی خۆیاندا نیشانەیان کردو ئاگاداری فەرماندەی ڕەتلەکانی کرد..

لێرەدا سەرکردایەتی هێزەکە، هەڵەیەکی تری کرد لەدیاریکردنی (اتجاه)ی کشانەوەکەدا کە چارەنووسی هەموو هێزەکەی بڕیارداو لەناوی برد، بەوەی لەباتی ئەوەی بڕیاری کشانەوە بدات بۆ دواوە بەرەو دیوی عێراق، بەرەو ئەو ناوچانەی لێی شارەزان و ناسین و ناسیاویان هەیە، دیسان بڕیاری بەرەو پێشەوە چوون، واتە بەرەو قولایی زیاتری تورکیای دا، بێ ئەوی هیچ شارەزاییەکیان لەو ناوچانەدا هەبێ یاخود پێشتر تاقییان کرد بێتەوە.

لەتاریکایی شەوی ٢-١٩٧٨/٦/٣دا ڕەتلەکان دەستیان کرد بەجولان بەنیازی کشانەوە، بەلام هەرکە هێزەکان گەیشتنە سەر ئەو چەمەی ئەبوو لێی بپەڕنەوە، لەبەر تیونێتی بەشی هەرە زۆری پێشمەرگەکان کەوتنە تێکدانی ڕیزەکەیان بۆ ئاو

خواردنـەوەو بـەو جـۆرە ڕیـزی پێـشمەرگەکان و ڕیـزی ڕەتڵـەکان تێکـچوو، هەنـدێ لەتاقمەکان پێش کەوتن و هەنـدێکیان لەبـەر تـاریکی و نەشـارەزایی و پێویـستی بـێ دەنگ بـوون لەیـەکتری گـوم بـوون، لـەکاتێکا کـە هەنـدێ لەڕەتڵـەکانی پێـشەوە تـێ پـەڕی بـوون، بۆسـەیەکی بـچوکی ق.م لـەو نزیکانـە بـەجموجۆڵی هێزەکـەی زانـی و چەند تەقەیەکی کەمی کرد.

ئەم چەند تەقەیە بوو بەهۆی تێکچوونی تەواوەتی شیرازەی ڕێکخستنی ڕەتڵەکان، پێشمەرگەکان پەرش و بڵاوبوونەوە لەو ناوچەیەدا، تاریکـایی شـەوو نەشـارەزایی و ماندوویـەتی و پـەك کـەوتن هێزەکـانی لـەت و پـەت کـردو سـەرکردایەتی هێزەکـە نەیتوانی سەیتەرەی بەسەرا بکاتـەوە، بەم جۆرە هێزەکە کە بەدرێـژایی ئـەو ڕێگـا دوورو درێژە هەموو پێکەوە بوو، وە لەیـەکتری دابـڕا بـوون، لـەم کاتـەدا کـە پێکـەوە ڕۆیـشتن لەهـەموو کـاتێکی کـە پێویـست تـر بـوون وە ئەبوایـە لەیـەکتری دانـەبڕێن، کەچی پارچە پارچە بوون، وە هەر پارچەیەکی کەوتە لایەکەوە.

ڕۆژی دوایی تر هێزەکە بووە سێ تاقم:

تاقمێکیــان: ئەوانــەی بــە (اتجــاە)ی دیــاریکراوی کــشانەوەکەدا ڕۆیــشتبوون و لەشوێنی تەقەکان دەرباز بوون.

تــاقمی دووەمیــان: ئەوانــەی بــە (اتجــاە)ی پێــچەوانەی (اتجــاە)ی دیــاریکراوی کشانەوەکەدا، بەرەو لای سنووری عێراق دەرباز ببوون.

تـاقمی سێیەمیان: ئـەو هێـزە بـوو بـۆ پاراسـتنی پێـشەوەی ڕەتڵـەکان و داپۆشـینی کشانەوەکە مابووەوە، لەگەڵ ئەو کەس و تاقمانـەی لەدەوروبـەری شـەڕگەی ڕۆژانـی پێـشوو تـرو سـەرجەم و نزیـك گوندەکـە بـەجێ مـابوون و بەپـچڕ بچڕی بـێ ئـەوەی هیچیان ئاگای لەوی تریان بێ پەرەوازە ببوون.

جا تاقمی یەکـەم – خۆیـان ڕێکخستەوەو دامـەزران بەهیوای گەیشتنی پاشماوەی هێزەکە.

تـاقمی دووەم – تومـەس هەنـدێ لەفەرمانـدەی ڕەتڵـەکانی هـەر پێـشتر تـەگبیریان کـردووە کـە بـەرەو نـزیکترین نوقتـەی عێـراق بگەڕێنـەوەو تەسـلیم بنـەوە بـەعێراق، بۆیە ڕێگەیان لەڕەتڵەکانیان گۆڕی بوو.

تاقمی سێیەم – هەر ئەو ڕۆژە دانە دانەو بەکۆمەڵ لەلایەن چەکدارەکانی ق.م و عەشیرەتەکانی ناوچەکەوە گیران و چەك کران.

لەناو ئەوانەدا کە لەلایەن چەکدارەکانی ق.م ەوە گیرا بوون، عەلی عەسکەری فەرماندەی هێزەکەو ئەندامی م.س – ی.ن.ك کەشەوی کشانەوە گەڕا بۆوە دواوە بۆ دۆزینەوەی ڕەتڵە دابڕاوەکان *، تایەری علی والی ئەندامی م.س و م.ع – ی.ن.ك سەید کاکە ئەندامی ك.س – ی.ن.ك و ف.ه٨ و قادر مامەند ئاغا و دەیان فەرمانەدەی کەرت و مەفرەزەو سەدان پێشمەرگە.

---

*ق.م لەپاش ماوەیەك عەلی عەسکەری، خالید سەعید، حسێن بابەشێخیان لەگیراوەکانی تر جیاکردەوەو بە ئار.بی.جی هەرسێکیان کوشتن.

بەدیل گیانی فەرماندەی هێزەکە، خۆی لەخۆیا گورزێکی کوشندە بوو لەهێزەکە کەوت و یەکێك بوو لەو هۆیانەی دوژمنەکانی ی.ن.ك هارتر کرد بۆ پەلاماردان و ڕاونانی پاشماوەی هێزەکە.

لەناو ئەوانەدا کە بەرەو عێراق چوونەوەو تەسلیم بوونەوە، تاڵیب ڕۆستم (ف.ه٦٨)و شێخ جەوادی بێدەری و ١٧٦ کەس کە ١١٧ چەکیان پێ بوو.

جگە لەمانە ئەوانەی کە لەتەوقی ئابڵوقەکە دەرباز ببوون ١٧٠ کەسی چەکدارو بێ چەك بوون، لەوانە خالید سەعید، شێخ حسین بابە شێخ، عومەر عەبدوڵڵا، ئازاد هەورامی، ڕەئووف مستەفا، شێخ عەلی، حامیدی حاجی غالی، عەلی ئەحمەد شیعە.

خۆڕێکخستنەوەی بەشێکی هێزەکە

ئەم هێزە پاش ئەوەی نائومێد بوو لەگەیشتنی پاشماوەی هێزەکەیان وەکوو بڕیار درا بوو، بەناچاری کشایەوە گوندی (کەهی) لەنزیك چۆلەمێرگ، وە لەوێ کەوتەوە خۆ ڕێکخستنەوەو دانانی نەخشەو پلانی نوێ، لەڕاستیدا دە.دە.کا.دە دەورێکی خراپی هەبوو لەچەواشەکردنی سەرکردایەتی ئەم هێزو سەر لێ تێکدانی م.س – ی.ن.ك، چونکە لەباتی ئەوەی دە.دە.کا.دە زانیاری ڕاست دەربارەی لەناوچوونی پاشماوەی هێزەکە، بەدکتۆر خالیدو هاوڕێکانی بڵێ، وە دەنگوباسی ڕاست بۆ م.س – ی.ن.ك بنێرێ، وای ئاگاداری هەردوو لایان کرد کە عەلی عەسکەری‌و زیاتر لە (٢٠٠) پێشمەرگە چوونەتەوە دیوی عێراق‌و لەنزیك نیروە بارەگایان دامەزراندوە.

لەپاش ئەم شکستە سەختەی بەسەر هێزەکانی ی.ن.ك دا هات، ئەگەر تا ئەو کاتە هەندێ لەعەشیرەتەکانی کوردستانی تورکیا دوو دڵ بوون لەبەشدار بوون لەو شەڕەدا کە لەبەینی ی.ن.ك‌و ق.م دابوو، وە خۆیان مات کرد بوو سەیری ئەنجامی شەڕەکەیان ئەکرد، لەدوای ئەو شکستە، ئیتر دەمیان چێشکە ببوو، وە هەموویان کەوتنە خۆ بۆ ڕاونانی پاشماوەی هێزەکەی ی.ن.ك بەو پەڕی دڕی‌و دڕندایەتیەوە، هیچ نەبێ بۆ تالانکردن‌و ڕووت کردنەوەی پێشمەرگەکان لەچەك‌و پارەو سەعات، تەنانەت هەندێجار لەپێڵاوو جل‌و بەرگ.

ئەو هێزەی لەشەڕی بازێ بەپچڕ پچڕی دەرباز ببوو، ڕۆژی دوایی ترو پاش ئەوەی یەکی گرتەوە هەر لەهەمان ناوچەدا مایەوە بەهیوای گەیشتنی پاشماوەی هێزەکە، لەپاش چاوەڕوانی یەکی نائومێدانە کەوتە ڕێ بەرەو گوندی (کەهی) لەنزیك شاری جولەمێرگ (مەرکەزی ویلایەتی هەکاری) .

هێزەکە چەند ڕۆژێك لەکەهی مایەوە بۆ ئەوەی هەم خۆی ڕێك بخاتەوەو هەم ڕێ‌و شوێنی ڕۆیشتنی دابنێت پەیوندی لەگەڵ دۆستەکان نوێ بکاتەوە**.

لـەو ماوەیــەدا هــەر وەكــو هێزەكــەی یــەكێتی حەســایەوەو پــشووی داو خــۆی ڕێكخستەوە، لەهەمان كاتدا هەموو عەشیرەتەكانی ناوچەكە بەتێكڕایی خۆیان ساز دابـوو، وە سەراسـەری ناوچـەكەیان گرتبـوو، تەنانـەت هـەواڵنێرەكانی تـورك لـەو ووتارو هەواڵانەدا كە بەم بۆنەیەوە لەو ڕۆژانەدا ئەیان نووسی هەر وەكو دانیان بەوەدا ئەنا كە وا ئەم هێزە بەنەخشەیەكی زیرەكانە دەرباز بووە، بەڵام لەهەمان كاتدا بەدڵنیاییەوە پێ یان لەوەش ئەنا كە ئەم هێزە هەلی ڕزگار بوونی نی یە، چونكە ئەیان زانی میتو دوژمنەكانی تر چ تەپكەیەكیان بۆ لەناوبردنی ڕێك خستووە.

لەو ماوەیەدا میتو عەشیرەتەكانو ق.م زۆریان هێنا بۆ خەڵكی گوندی كەهیو ناوچەكە كە ئەوانیش تیرەیەكی (ژیركی) ن كە هێزەكەی یەكێتی لەوێ دەر بكەنو نەهێڵن لەوە زیاتر لەو ناوچەیەدا بمێنێتەوە، ئەوانیش داوایان لەهێزەكەی یەكێتی كرد بوو كە بۆ ئەوەی تووشی شەڕو پەلامار نەبن ناوچەكە بەجێ بهێڵن.

ڕۆژی ١٩٧٨/٧/٩ دكتــۆر كــەمال خۆشــناوو ســالار گەیــشتنە شــاری وان لەكوردسـتانی توركیـاو لـەوێ لەگـەڵ چـەند كەسێك لەئەنـدامانی سـەركردایەتی دە.دە.كا.دە كۆبونەوە بۆ باشكردنی وەزعی هێزەكەو دانانی ڕێگەو شوێنی دەرباز بوونیان.

هەر ئەو كاتە گوایە لێپرسراوەكانی دە.دە.كا.دە كەوتبوونە خۆ بۆ دەربازكردنی هێزەكە، گوایە پەیوەندیان لەگەڵ عەشیرەتەكانی ناوچەكە كردووەو بەڵێنیان لێ وەرگرتوون كە شەڕ بەهێزەكانی یەكێتی نەفرۆشنو ڕێگەیان لێ نەگرن، وە گوایە چەند ڕێبەرو ڕێ پیشاندەری گویی یان ئامادە كردووە لەگەڵ هێزەكەدا بنو بچنە ناوچەی عەشیرەتی گویی لەسەر سنووری ئولودەرە زاخۆ ... ئیتر ئەكەوتە ناو عەشیرەتێكی دۆستەوە.

لەوان كە نوێنەرەكانی یەكێتی داوا لەلێپرسراوەكانی دە.دە.كا.دە ئەكەن كە ڕێگەو شوێنی گەڕانەوەی هێزەكەی یەكێتی بەرەو ناوچەكانی شەمزینان – برادۆست دابنێنو لەو ڕووەوە یارمەتی یان بدەن، لێپرسراوەكانی دە.دە.كا.دە سوور ئەبن

لەسەر ئەوەی كە ئەو ڕێگایانە هەموو گیراوەو تەنیا ڕێگەی دەرباز بوون ئەوەیە كە ئەوان بیریان لێكردۆتەوەو ئامادەیان كردووەو تاقی یان كردۆتەوە.
سالار لەگەڵ چەند كەسێكی دە.دە.كا.دە بەرەو ئولودەرە ئەچێ بەو نیازەی مەفرەزەی گویی بەڵێن پێ دراو ڕێك بخەن بۆ پیرەوە چوونی هێزەكەی یەكێتی بەرەو ناوچەی عەشیرەتی گویی، وە دكتۆر كەمالیش لەگەڵ لێپرسراوی هەكاری دە.دە.كا.دە ئەچن بۆ سەردانی هێزەكەی یەكێتی لەنزیك گوندی كەهی و شەوی ١٩٧٨/٦/١٦ ئەچن بۆ لایان و هەندێ چەك و فیشەك و پارەو خواردەمەنیان بۆ ئەبەن.
لێپرسراوەكەی دە.دە.كا.دە بەدڵنیاییەوە ئاگاداری سەركردایەتی هێزەكە ئەكات كە تا ئەگەنە ناوچەی عەشیرەتی گویی تووشی شەڕو ناڕەحەتی نابن، بەتایبەتی چونكە قسەیان لەگەڵ هەموو عەشیرەتەكانی ناوچەكەو گوندەكانی سەر ڕێگا كردووە بەڵێنیان لێ وەرگرتوون كە دەس نەهێننە ڕێگایان، ئەمە جگە لەوەی چەند دەلیلێكی گویی یان لەگەڵەو هێزێكی گویی چاوەڕێیان ئەكات و عەشیرەت شەڕی عەشیرەت ناكات.. هەر وەكو دڵنیایان ئەكات لەوەی كە شەهید عەلی عەسكەری و هێزێكی تر بەسەلامەتی گەیشتونەتە كوردستانی عێراق و لەسەر سنوور بارەگایان داناوە، بەو جۆرە هێزەكە بەجێ ئەهێڵن و هێزەكەش ئەكەوێتە خۆی كە ڕۆژی دوایی بەڕێ بكەوێت.

بەڕێ كەوتنی هێزەكە
و
لەناوچوونی یەكجاری

ئەم هێزە دوای ئەوەی لەكەهی خۆی ڕێكخستەوەو هەندێك چەك و پارەو خواردەمەنی پێ گەیشت و حەسایەوەو بێ چەكیان چەكدار كرد، ئەگەر زانیاریە ناڕاستەكانی دە.دە.كا.دە چەواشەی نەكردایە، ئەیتوانی لەتەوقی ئابڵوقەدانی دوژمن ڕزگاری ببێ و بگەڕێتەوە ناوچەی ٣ سنوور، وە ئەیتوانی بۆ ئەم مەبەستە

سوود لەئۆتۆمبێل و تراکتۆر وەربگرێ بۆ ئەوەی بەزوویی لەناوچەی دوژمن دەربچێ، بەڵام لەباتی ئەوەی کە بگەڕێتەوە بۆ دواوە، هەڵەکانی پێشووی دووبارە کردەوەو زیاتر بەرەو قوڵایی تورکیا ملی نا.

ئەم هێزە هەر کە بەڕێ کەوت، کەوتە ناو چەند عەشیرەتی تەیارو کۆکەوە کە چەند ڕۆژ بوو خۆیان ئامادە کرد بوو بۆ لێدانی و لێی دامەزرا بوون، عەشیرەتی گرافی هاوکاریان نەکردن و عەشیرەتی زیوکیان لێ یان دامەزران و عەشیرەتی مام خوران تەقەیان لێکردن، هێزەکانی یەکێتی هەر چەند هەوڵیدا تووشی شەڕ نەبێت لەگەڵ عەشیرەتەکان، لەبەر ئەوە چەند جار ڕێگەی خۆی گۆڕی و ڕێگەی زۆر سەخت و دژواری گرتە بەر، بەڵام هەر سوودی نەبوو، چونکە لەهەموو لایەکەوە بەخۆ کەوتبوون.

عەشیرەتی مام خوران کە تەقەیان لێ ئەکەن، ئەمانیش بەناچاری (٨) کەسیان بەبارمەتە لێ ئەگرن بۆ ئەوەی ئیتر ڕێگەیان لێ نەگرن.

شەوەکەی ڕۆژی ٦/١٩ لەکاتێکا کە لەدەربەندێکەوە تێپەڕین، کەوتنە بۆسەیەکی گەورەوە کە سەدان چەکداری عەشیرەتی ژیرکی بەسەرکردایەتی شیخموس کەرەڤان دای نابوو**، لەم شەڕەدا کە چەند پێشمەرگەیەکیش بەبرینداری بەجێمان و دوایی تورك گرتنی، وە دەیان فەرماندەو پێشمەرگەی ئازاو دڵسۆز لەلایەن عەشیرەتی ژیرکی یەوە گیران، وەکو خالید سەعید، حسین بابە شێخ، عومەر عەبدوڵلا، ئازاد هەورامی، محمود عبدالرحمن، عەلی شیعە، حامد حاجی غالی، ملازم فوئاد.. وە پاش چەند ڕۆژێك ئینجا تەسلیمی چەکدارەکانی ق.م یان کردن و بەم جۆرە دوا بەشی هێزەی ی.ن.ك لەناو چوو.

** ئەو عەشیرەتانەی لەو شەڕەدا بەشدار بوون، ژیریکی بەسەرۆکایەتی شیخموس کەرەڤان، مام خوران بەسەرۆکایەتی موسی بگ، کۆچە، سپریتی و گیتە.

- بەم شێوەیە یەکێتی نیشتیمانی کوردوستان لەتەمەنی ٢ ساڵەی هەڵایسانی شۆڕشی چەکداری خۆیدا تووشی نسکۆ و لێدانێکی گەورە بوەوە.کە ئەگەر ڕۆحی بەرزی مقاوەمەت و گیانی شۆڕشگێڕی و ڕەوایی مەسەلە و پتەوی بیروباوەڕ و سووربوون لەسەر خەبات نەبوایە لای سەرکردە و پێشمەرگەکانی یەکێتی, ئەوا زۆر ئاسان و نزیك بوو کە یەکێتی بەرەو نەمان و لەناوچوون ببوایەتەوە.چونکە کارەساتەکە گەلێك گەورە و کاریگەر و پشت شکێن بوو بۆ یەکێتی چونکە تەنها ٢ ساڵ تێپەڕ ببوو بەسەر ڕاگەیاندن و هەڵایسانی شۆڕشی چەکداری و پێکەوەنانی مەفرەزە چەکدارەکان و ناردنەوەیان بۆ ناو کوردوستان و بڵاوبونەوەی دەنگۆ و ناساندنی شۆڕشی نوێ لەناو جەماوەردا و کۆبونەوە لەدەوری یەکێتی.

هەرچەندە هەر لەسەرەتای هەڵایسانی شۆڕشی چەکداری و ناردنەوەی یەکەم مەفرەزەی چەکداری لەسوریاوە بۆ ناو کوردوستان بەسەرپەرشتی هەڤاڵی ئەندازیار ئیبراهیم عەزۆ لەناوچەی بادینان خۆی و ٣٧ پێشمەرگە لەلایەن چەکدارەکانی قیادە موەقەتەوە کوژران و بەمەش یەکەم فیشەك و یەکەم دڵۆپە خوێنی براکوژی لەسەر دەستی قیادە موەقەتە لەشۆڕشی نوێی گەلەکەماندا تەقێنراو ڕژێنرایەوە.کە ئەم کارە بۆ خۆی دەسپێك و ئاماژەیەکی شووم بوو بۆ ئایندەی یەکێتی و سەرتاپای بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی گەلەکەمان و بەدەیان و سەدان و هەزاران ڕۆڵەی بەئەمەك و گیانفیداو دڵسۆزی گەل و میلەتەکەمان لەشەڕی ناوخۆ و براکوژیدا تیاچوون کە هەموویان زیانی گەورە بوون بۆ گەلەکەمان و بەقازانجی دوژمنانمان تەواو بوون.

کارەساتی هەکاری بەهەمان شێوە زیاد لە ١٠٠٠ سەرکردە و فەرماندە و پێشمەرگەی یەکێتی تیادا چوو لەگەڵ هەموو چەك و تەقەمەنیەکانیاندا کە بۆ یەکێتی لێدان و کارەساتێکی گەورە بوو بۆ دوژمنانیشی سەرکەوتن و دەسکەوتێکی گەرە بوو. کارەساتەکە لە قەبارەی زیانە گیانی و مادی و مەعنەویەکانیدا بەهەموو پێوانەیەك ترسناك و کەمەرشکێن بوو بۆ هەموو شۆڕش و بزوتنەوەیەك, جا چ جای بۆ بزوتنەوەیەکی تازە دامەزراوی وەك یەکێتی کە

لەدوای نسكۆی شۆڕشێكی گەورەی ١٤ ساڵەی وەك شۆڕشی ئەیلولیش بێت. كارەساتەكە بۆ خۆی بێ پلانی و بێ خۆئامادەكردنێكی سەربازی و ئیداری تەواو و رێك وپێك ئەنجامدراو لەڕێگە و لەكاتی شەڕەكانیشدا چەندین هەڵەی كوشندەی تریش لەلایەن سەركردە و فەرماندەی هێزەكانەوە لەناوەوەی كوردوستانی عێراق و توركیاشدا ڕوویاندا كە هێندەی تر قەبارەی زەرەرو زیانەكانی گەورەتر و كوشندەتر كرد.

سەیر لەوەدایە بەدرێژایی شۆڕشی كورد لەم جۆرە كارەساتانە بەدەیان جار ڕوویانداوە و دووبارە بونەتەوە و هیچ لایەكیش خۆی بە ناڕەواو ناڕاست و هەڵە نەزانیوە و و تاسەر ئێسكیش سووربوون لەسەر هێنانەوەی بڕوبیانوی بێئەرزەش و نابەجێ بۆ پێدانی ڕەوایی بەو كارە نەگریس و خۆكوژیە بەبیانوی پارێزگاری لەخۆو لە دەسكەوت و شۆڕشەكەی خۆی.و ڕێگە بە هێز و لایەن و كەسانی تر نادات كە هاوبەشی و هاوكاری لەخەباتی میلەتەكەیدا بكەن و تەنها ڕەوایی و عەدالەت و ڕەسەنایەتی بەخۆی ڕەوا دەبینێت و بڕوای بەو ڕاستیە نیە كە دەڵێت هەق و ماف و عەدالەت هەمە ڕووە و هەموو كەس و لایەنێك بۆی هەیە لەڕوانگەی خۆیەوە بەشێك لە عەدالەت و هەق و ڕەوایەتی لەلابێت. بەڵام مەخابن كورد و شۆڕشەكانی هەمیشە گیرۆدەی كۆمەڵە سەركردە و كەسانێك بوون كە لەگەرمەی ململانێ و شەڕ و ناكۆكیەكاندا هیچ بوارێكیان بۆ لێكتێگەیشتن و زمانی گفتوگۆ و پێكەوە كاركردن نەهێشتۆتەوە و تەنها بەگیانی تەصفیەكردن و بچوككردنەوە ونەمان مامەڵەیان لەگەڵ هێزەكانی تردا كردوە.

هەربۆیەش تائێستاش و پێدەچێت بۆ ئایندەش مێژووی خوێناوی براكوژی و دڕدۆنگی و تەصفیەكردنی یەكتری دووبارە ببێتەوە و بەردەوامیشی هەبێت و چارەنوسی میلەتەكەشمان هەر بەژێر دەستەیی و خۆخۆری و دابەش و داگیركراوی بمێنێتەوە و چەندین كارەساتی جەرگ بڕی وەك كارەساتی هەكاری و خراپتریشی لێ دووبارەببێتەوە. ٣٦